

Sermaye Piyasası Mevzuatına Tabi Halka Açık Olmayan Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sisteminde Sermaye Artırımı

İçindekiler

1) Kapak Konusu

- » Sermaye Piyasası Mevzuatına Tabi Halka Açık Olmayan Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sisteminde Sermaye Artırımı

2) Yazı ve Yorum Köşesi

- » Sermaye Piyasası Araçları: Gelenekselden Yenilikçi Araçlara
- » Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Takibi
- » Teknogirişimlerde Hisse Bazlı Ücretlendirme ve Vergi İstisnası: Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 335) Üzerine Değerlendirmeler

2) Özetler

- » Küresel Asgari Kurumlar Vergisinde Ülke Listeleri İlan Edildi
- » Nitelikli Hizmet Personeline Sağlanan Ücret İstisnasının Uygulama Esasları Belirlendi
- » Yurt Dışından Elde Edilen Kazanç ve İratlara İlişkin Gelir Vergisi İstisnasının Uygulama Esasları Belirlendi
- » Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 26) Resmî Gazete'de Yayımlandı
- » Bazı Varlıkların Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1) Resmî Gazete'de Yayımlandı
- » 31 Temmuz 2026 Tarihli 7590 Sayılı Kanun ile Nükleer Enerji Santrali Yatırımlarına Yönelik Vergisel Teşvikler
- » 7590 Sayılı Kanun ile Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 12'nci Maddesinde Yapılan Değişiklik: Motorlu Taşıtlarda Asgari Maktu Vergi
- » 531 Sayılı Vuk Genel Tebliğinde Değişiklik (594 No'lu Tebliğ ile Ne Getirildi?) Tebliğin Genel Çerçevesi

**Sermaye Piyasası Mevzuatına Tabi
Halka Açık Olmayan Ortaklıklarda
Kayıtlı Sermaye Sisteminde
Sermaye Artırımı**

Sultan YILDIRIM

SERMAYE PİYASASI MEVZUATINA TABİ HALKA AÇIK OLMAYAN ORTAKLIKLARDA KAYITLI SERMAYE SİSTEMİNDE SERMAYE ARTIRIMI

1. Giriş

Bu yazı, sermaye piyasası mevzuatına tabi olmakla birlikte payları halka açık olmayan anonim ortaklıklarda kayıtlı sermaye sisteminin ve bu sistem kapsamında gerçekleştirilen sermaye artırımı sürecinin genel çerçevesini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda sermaye artırımına ilişkin işlemler, ilgili ortaklığın tabi olduğu özel sermaye piyasası düzenlemeleri ile ortaklık türüne özgü izin, uygun görüş ve başvuru süreçleri saklı kalmak kaydıyla ele alınmalıdır.

2. Kayıtlı sermaye sisteminin hukuki çerçevesi

Kayıtlı sermaye sistemi, ortaklıkların sermaye ihtiyaçlarına daha hızlı şekilde cevap verebilmesini sağlamak amacıyla, esas sözleşmede hüküm bulunması koşuluyla yönetim kuruluna belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar ortaklığın çıkarılmış sermayesini artırarak yeni pay çıkarma yetkisi tanıyan bir sistemdir.

Esas sermaye sisteminde sermaye artırımı kural olarak esas sözleşme değişikliği niteliğinde olup genel kurul kararına dayanır. Kayıtlı sermaye sisteminde ise çıkarılmış sermayenin kayıtlı sermaye tavanı içinde artırılması, genel kurulun her bir artırım için ayrıca karar almasını gerektirmeksizin yönetim kurulu kararıyla gerçekleştirilir. Bununla birlikte, kayıtlı sermaye sisteminin sermaye artırımı sürecini hızlandırması, yönetim kuruluna sınırsız bir hareket alanı tanıdığı anlamına gelmez. Yönetim kurulu bu yetkiyi kullanırken özen yükümlülüğü, ortaklık menfaati, eşit işlem ilkesi ve pay sahiplerinin korunmasına ilişkin esaslar çerçevesinde hareket etmelidir.

Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımı, doktrinde çoğunlukla yönetim kurulu işlemi olarak ele alınsa da artırım sonrasında Türk Ticaret Kanunu'nun ("TTK") 460/6. maddesi uyarınca esas sözleşmenin sermaye maddesinin yeni şeklinin tescil edilmesi gerekir. Bu nedenle sermaye artırımı, karar alma usulü bakımından bir yönetim kurulu işlemi olmakla birlikte, sonuçları itibarıyla esas sözleşmenin sermaye maddesine de yansır. TTK m. 456/3'te, sermaye artırımının yönetim kurulu kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilmemesi halinde yönetim kurulu kararının ve alınmışsa ilgili iznin geçersiz hale geleceği düzenlenmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun ("SPKn") 12/5. maddesinde ise sermaye artırımı nedeniyle Sermaye Piyasası Kurulu'na ("Kurul") yapılan başvurularda Kurul'da geçen sürenin bu üç aylık sürenin hesabında dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir.

Kayıtlı sermaye tavanının artırılması ise doğrudan bir esas sözleşme değişikliği niteliğindedir. Bu nedenle tavan artırımı ayrıca Kurul ve T.C. Ticaret Bakanlığı ("Bakanlık") izinlerinin alınması, genel kurulda esas sözleşme değişikliğinin karara bağlanması ve değişikliğin tescil edilmesi süreçlerine tabidir.

3. Kayıtlı sermaye tavanı ve yönetim kurulunun yetki süresi

3.1. Kayıtlı sermaye tavanının sınırı

Yönetim kurulunun sermaye artırmı yetkisi kayıtlı sermaye tavanıyla sınırlıdır. Yönetim kurulu tarafından kayıtlı sermaye tavanını aşacak şekilde alınan bedelli sermaye artırmı kararı, aşan kısım bakımından hükümsüzdür. Kayıtlı sermaye tavanına ulaşılması veya yetki süresinin sona ermesi halinde yönetim kurulu kararı ile sermaye artırmı yapılabilmesi için önce tavanın artırılması ve yetki süresinin yenilenmesi gerekir.

3.2. Yetki süresinin belirlenmesi

Yönetim kuruluna verilen sermaye artırmı yetkisi en fazla beş yıl için geçerlidir. Beş yıllık sürenin sonunda kayıtlı sermaye tavanına ulaşılmamış olsa dahi, yönetim kurulunun sermaye artırmı yapabilmesi için Kurul'dan ve Bakanlık'tan yetki süresinin uzatılmasına ilişkin gerekli izinlerin alınması ve en geç yetki süresinin dolduğu yıl yapılacak genel kurul toplantısında esas sözleşmenin yetki süresine ilişkin hükmünün değiştirilmesi gerekir. Yetki süresinin dolmasına rağmen gerekli izinler alınmaz ve esas sözleşme değişikliği genel kurul tarafından karara bağlanmazsa, yönetim kurulu kayıtlı sermaye tavanı içinde sermaye artırmı kararı alamaz. Bu nedenle uygulamada kayıtlı sermaye tavanı tutarının yanı sıra yetki süresinin başlangıç ve bitiş tarihlerinin de kontrol edilmesi gerekir. Nitekim Halka Açık Olmayan Şirketlerde Kayıtlı Sermaye Sistemine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ'in ("Tebliğ") 5/6. maddesi uyarınca, en geç yetki süresinin dolduğu yıl yapılacak genel kurul toplantısında yetki süresine ilişkin esas sözleşme değişikliği gerçekleştirmeyen ortaklıklar kayıtlı sermaye sisteminden çıkmış sayılır.

Önemle belirtmek gerekir ki, yetki süresinin uzatılmasına ilişkin başvurunun bu sürenin sona ermesi beklenmeden yapılması mümkündür. Bu çerçevede, yönetim kurulunun kayıtlı sermaye tavanı dahilinde sermaye artırmı yapma yetkisinin kesintiye uğramaması amacıyla, uygulamada Kurul ve Bakanlık başvurularının mevcut yetki süresi sona ermeden yapılması tercih edilmektedir.

3.3. Tavanın istisnai olarak aşılabileceği haller

Kayıtlı sermaye sisteminde kural olarak yönetim kurulu, esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermaye artırmı yapmaya yetkilidir.

Bununla birlikte, halka açık olmayan ortaklıklar bakımından Tebliğ'in 9/4. maddesi uyarınca, sermaye artırımının iç kaynaklardan karşılandığı durumlarda kayıtlı sermaye tavanının aşılması mümkündür; dış kaynaklardan gerçekleşen sermaye artırımlarında ise kayıtlı sermaye tavanı aşılamaz.

4. Yönetim kurulunun sermaye artırmı yetkisi

4.1. Yetkinin kapsamı

Yönetim kurulu, kayıtlı sermaye tavanı ve yetki süresi içinde kalmak kaydıyla sermaye artırmı yapıp yapmamaya, artırımın zamanına ve miktarına karar verebilir. Bu takdir yetkisi, yönetim kurulunun özen yükümlülüğü, dürüstlük kuralı, ortaklık menfaati ve eşit işlem ilkesiyle sınırlıdır.

Sermaye artırmı, ortaklığın finansman ihtiyacı, borç yapısı, yatırım planları, faaliyet iznine ilişkin gereklilikler veya mevzuatta öngörülen asgari sermaye yükümlülükleri bakımından makul bir gerekçeye dayanmalıdır. Yönetim kurulunun sermaye artırmı yetkisi, pay sahiplerinin sermayedeki oranlarını kötü niyetli şekilde azaltmak veya belirli pay sahiplerine ölçsüz bir menfaat sağlamak amacıyla kullanılamaz.

4.2. Yetkinin devredilmez niteliği

Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırmı yetkisi esas sözleşme ve genel kurul kararıyla yönetim kuruluna tanınan bir yetkidir. Bu yetkinin niteliği gereği sermaye artırmı kararının bizzat yönetim kurulu tarafından alınması gerekir; başvuru dosyasının hazırlanması, tescil işlemlerinin yürütülmesi ve Kurul ile iletişim kurulması gibi uygulama adımları ise kararın uygulanması kapsamında temsilciler veya yetkililer aracılığıyla yürütülebilir.

4.3. Yönetim kurulu kararının içeriği

Kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulunun sermaye artırımına ilişkin kararı, artırım işleminin tüm esaslı unsurlarını tereddüde yer bırakmayacak şekilde içermelidir. Bu kapsamda kararda; mevcut çıkarılmış sermaye, artırılabilecek sermaye tutarı, artırım sonrası ulaşılabilecek çıkarılmış sermaye, artırımın hangi kaynaklardan karşılanacağı, çıkarılacak payların itibarı değerleri, adetleri, türleri ve grupları, payların primli veya imtiyazlı olup olmadığı ile satış ve ödeme esasları açıkça gösterilmelidir. Ayrıca, pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının kullanılarak kullanılmayacağı, bu hakların sınırlandırılması söz konusu ise sınırlandırmanın kapsamı ve gerekçesi, hakların kullanım şartları ve süresi ile kullanılmayan hakların akıbeti de kararda yer almalıdır.

Yeni pay alma haklarının sınırlandırılması veya kaldırılması halinde, sınırlamanın haklı sebebe dayandığı ve pay sahipleri bakımından eşit işlem ilkesine aykırı bir sonuç doğurmadığı yönetim kurulu tarafından hazırlanacak olan raporda ayrıca açıklanmalıdır.

Artırılan sermayeyi temsil eden payların tamamı, TTK m. 459/1 uyarınca esas sözleşmenin değişik sermaye maddesinde veya iştirak taahhütnamelerinde taahhüt edilmelidir. Pay taahhüdünün esas sözleşmenin değişik sermaye maddesinde gösterilmemesi halinde, TTK m. 459/2 ve Ticaret Sicili Yönetmeliği m. 73/3 uyarınca kayıtsız, şartsız ve yazılı olarak düzenlenen ve taahhüt sahibinin imzasını taşıyan iştirak taahhütnamelerinin tescil başvurusunda ticaret sicili müdürlüğüne sunulması gerekir.

5. Yönetim kuruluna esas sözleşmeyle tanınabilecek özel yetkiler

5.1. Genel esaslar

Yönetim kurulunun imtiyazlı pay veya itibari değerinin üzerinde pay çıkarabilmesi ve pay sahiplerinin yeni pay alma haklarını sınırlandırabilmesi için bu yetkiler esas sözleşmede açıkça düzenlenmiş olmalıdır. Bu yetkiler esas sözleşmede açıkça yer almıyorsa, yönetim kurulu yalnızca kayıtlı sermaye sistemi içerisinde sermaye artırımları yapma yetkisine dayanarak bu özel sonuçları doğuran kararları alamaz.

Özel yetki öngören esas sözleşme hükümleri hazırlanırken yetkinin kapsamı, kullanım koşulları, pay sahipleri üzerindeki etkileri ve Kurul başvurusuna yansımaları birlikte değerlendirilmelidir.

5.2. Yeni pay alma haklarını sınırlama yetkisi

Yeni pay alma hakkı, mevcut pay sahiplerinin sermaye artırımında çıkarılacak yeni payları mevcut payları oranında öncelikle alma hakkını ifade eder. Halka açık olmayan ortaklıklarda bu hakkın sınırlandırılması veya kaldırılması haklı bir sebep bulunmasına ve eşit işlem ilkesine uyulmasına bağlıdır. Haklı sebep değerlendirmesinde yatırımcı girişi, faaliyetlerin sürdürülmesi veya geliştirilmesi için gerekli finansmanın sağlanması, borçların sermayeye dönüştürülmesi ya da mevzuat gereklilikleri gibi nedenler somut olayın özellikleri çerçevesinde incelenmelidir. Yeni pay alma hakkının sınırlandırılması veya kaldırılması halinde, sınırlamanın gerekçesi ve pay sahipleri üzerindeki etkileri yönetim kurulu raporunda ayrıca açıklanmalıdır.

5.3. İmtiyazlı pay çıkarma ve imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını etkileyen kararlar

Yönetim kurulunun imtiyazlı pay çıkarabilmesi veya imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını kısıtlayıcı nitelikte karar alabilmesi için esas sözleşmede açık yetki bulunmalıdır. Kayıtlı sermaye sistemine geçilmesi, kayıtlı sermaye tavanının değiştirilmesi veya yönetim kurulunun sermaye artırımına ilişkin kararının mevcut imtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlal etmesi halinde TTK m. 454 kapsamında imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun onayı gündeme gelebilir.

5.4. Primli pay çıkarma yetkisi

Yönetim kurulunun itibari değer üzerinde pay çıkarabilmesi için esas sözleşmede yetki bulunması gerekir. Payların primli çıkarılması halinde primin belirlenme yöntemi, fiyatlamaya gerekçesi ve pay sahipleri üzerindeki etkileri yönetim kurulu kararında ve başvuru belgelerinde tutarlı şekilde açıklanmalıdır.

6. Kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırım türleri

6.1. Dış kaynaklardan sermaye artırımları

Dış kaynaklardan sermaye artırımları, ortaklığa dışarıdan yeni bir malvarlığı değeri girişi sağlanması suretiyle gerçekleştirilen sermaye artırımlarıdır. Bu artırım türünde sermaye artışı, pay sahipleri veya üçüncü kişiler tarafından ortaklığa nakdi ya da aynı sermaye konulması karşılığında yeni pay çıkarılması yoluyla gerçekleştirilir.

Dış kaynaklardan yapılacak olan sermaye artırımlarında sermaye koyma borcu kural olarak nakden yerine getirilir. Sermaye artırımının nakdi sermaye taahhüdü yoluyla gerçekleştirilmesi halinde, artırılan sermayeye ilişkin pay bedellerinin en az yüzde yirmi beşinin TTK'ya uygun olarak bankaya yatırıldığını gösteren banka mektubunun tescil başvurusunda ticaret sicili müdürlüğüne sunulması gerekir. Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 73/1-h maddesinde açıkça düzenlenen bu yükümlülük, yalnızca şirket kuruluşunda değil, sermaye artırımlarında da uygulanır. Payların itibari değerlerinin üzerinde çıkarılması halinde ise TTK m. 344/1 uyarınca çıkarma primlerinin tamamının tescilden önce ödenmesi gerekir. Bu durumda tescil başvurusunda sunulacak banka mektubunun, payların itibari değerlerinin tescilden önce ödenmesi gereken kısmının yanı sıra çıkarma primlerinin tamamının da ödendiğini göstermesi gerekir.

Aynı sermaye konulması halinde ise TTK m. 343 ile Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 73/1-e, f ve g maddeleri uyarınca, aynı sermayenin değerinin tespitine ilişkin mahkemece atanan bilirkişi tarafından hazırlanmış değerlendirme raporunun, aynı sermaye üzerinde herhangi bir sınırlama bulunmadığını gösteren ilgili sicil yazısının ve aynı sermaye olarak konulan mal veya hakların kayıtlı bulundukları sicillere şerh verildiğini gösteren belgelerin tescil başvurusunda sunulması gerekir.

Halka açık olmayan ve özel sermaye piyasası düzenlemelerine tabi ortaklıklarda, ortak alacağına sermaye koyma borcuna mahsubu söz konusuysa ilgili özel düzenlemeler, Kurul başvuru standartları, muhasebe kayıtları ve mali müşavir raporu birlikte kontrol edilmeli; ilgili belgelerin birbiriyle uyumlu olması sağlanmalıdır.

TTK m. 462/3'te, bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması halinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılamayacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün 25.01.2013 tarihli ve 67300147.431.04 sayılı yazısında, bilançoda sermayeye eklenebilir iç kaynak bulunmasına rağmen bu kaynaklar sermayeye eklenmeksizin yalnızca dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasının veya dış kaynaklardan karşılanacak artırım tutarının sermayeye dönüştürülecek iç kaynak tutarını aşması halinde bütün pay sahiplerinin genel kurulda temsil edilmesi ve kararın oy birliğiyle alınması şartıyla mümkün olduğu kabul edilmiştir. Bu halde sermaye artırımı, kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kuruluna tanınan yetkiye dayanılarak değil, belirtilen toplantı ve karar nisapları sağlanmak suretiyle genel kurul tarafından karara bağlanmalıdır.

Bu nedenle, ortaklık bilançosunda sermayeye eklenebilir iç kaynak bulunup bulunmadığının başvuru öncesinde mali müşavir raporuyla tespit edilmesi önem arz etmektedir. Söz konusu raporda, özkaynak hesapları altında yer alan kalemler ayrı ayrı incelenmeli; sermayeye eklenebilir nitelikte bir fon bulunup bulunmadığı ve varsa bu fonların tutarları açıkça ortaya konulmalıdır. Uygulamada Kurul'un bu raporu ayrıntılı bir şekilde incelediği görüldüğünden, mümkün olması halinde raporun bir yeminli mali müşavir tarafından hazırlanması tercih edilmelidir.

6.2. İç kaynaklardan sermaye artırımını

İç kaynaklardan sermaye artırımını, ortaklık malvarlığına dışarıdan yeni bir değer girişi olmaksızın, sermayeye eklenebilir kaynakların sermaye hesabına aktarılması suretiyle gerçekleştirilir.

Bu kapsamda, kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları, mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar gibi TTK m. 462'de sayılan kalemler sermayeye dönüştürülebilir. Sermayeye eklenmesine mevzuatın izin vermediği kalemler ile finansal tablolarda yer almakla birlikte serbestçe tasarruf edilebilir nitelikte olmayan unsurlar ise iç kaynak olarak kullanılamaz.

İç kaynaklardan gerçekleştirilen sermaye artırımlarında, sermayeye dönüştürülen kaynakların ortaklık bünyesinde gerçekten mevcut olduğu ve artırılan sermaye tutarını karşıladığı mali müşavir raporu ve yönetim kurulu beyanıyla ortaya konulmalıdır.

7. Uygulama kontrol listesi

Esas sözleşmede kayıtlı sermaye sistemi, kayıtlı sermaye tavanı, yetki süresi ve yönetim kuruluna tanınan özel yetkiler açıkça yer almalıdır.

Yapılacak sermaye artırımını sonucunda kayıtlı sermaye tavanının aşıp aşılmadığı ve yönetim kurulunun yetki süresinin devam edip etmediği özellikle incelenmeli; tavanın veya yetki süresinin yetersiz kalması halinde sermaye artırımını işlemine geçilmeden önce veya eş zamanlı olarak tavan artırım ve yetki süresinin uzatılması süreci değerlendirilmelidir.

Bilançoda sermayeye eklenebilir iç kaynak bulunması halinde, yalnızca dış kaynaklardan sermaye artırımını yapıp yapılmadığı veya dış kaynaklardan karşılanacak tutarın iç kaynaklardan karşılanacak tutarı aşıp aşmadığı kontrol edilmeli ve buna göre sermaye artırımının yönetim kurulu ya da genel kurul tarafından karara bağlanması gerekip gerekmediği değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra, sermaye artırımını kapsamında imtiyazlı veya primli pay çıkarılması ya da yeni pay alma haklarının sınırlandırılması öngörülüyorsa, yönetim kuruluna bu hususlarda esas sözleşmeyle yetki verilip verilmediği ayrıca incelenmelidir. Yeni pay alma haklarının sınırlandırılması veya kaldırılması halinde, sınırlamanın gerekçesini ve pay sahipleri üzerindeki etkilerini açıklayan yönetim kurulu raporunun hazırlanması da önem arz etmektedir.

Yönetim kurulu kararında, Tebliğ'in 9. maddesinde aranan unsurlar ile sermaye artırımının esaslı unsurları eksiksiz olarak yer almalıdır.

Önceki sermayenin ödendiği, bir borcun mahsubu söz konusuysa bu borcun niteliği ve sermayeye eklenebilir iç kaynakların varlığı gibi hususlar mali müşavir raporlarıyla tevsik edilmelidir.

Ayrıca, sermaye artırımının niteliğine göre TTK m. 457 uyarınca yönetim kurulu beyanı hazırlanmalıdır. Artırımın iç kaynaklardan gerçekleştirilmesi halinde ise TTK m. 462/2 uyarınca, sermayeye dönüştürülen kaynakların ortaklık bünyesinde gerçekten bulunduğu ve artırılan sermaye tutarını karşıladığına ilişkin açık ve yazılı bir yönetim kurulu beyanı düzenlenmelidir.

Sermaye artırımını mevzuata uygun şekilde tamamlandıktan sonra çıkarılmış sermayeyi gösteren esas sözleşmenin sermaye maddesinin yeni şekli tescil ve ilan edilir.

8. Sonuç

Sermaye piyasası mevzuatına tabi halka açık olmayan ortaklıklarda kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımını süreci ilgili ortaklığın tabi olduğu özel düzenlemeler, artırımın kaynağı ve sermaye artırımının pay sahipleri üzerindeki etkileri birlikte dikkate alınarak yürütülmelidir.

Sonuç olarak, kayıtlı sermaye sisteminde tavanın, yetki süresinin, esas sözleşme hükümlerinin, yönetim kurulu kararının içeriğinin ve sermaye artırım türünün kontrol edilmesi; artırımın kaynağını ve sermaye karşılığının varlığını ortaya koyan belgelerle ortaklığın tabi olduğu özel düzenlemelerin başvuru öncesinde bütüncül şekilde değerlendirilmesi, sermaye artırım sürecinin hukuken sağlıklı ve öngörülebilir biçimde yürütülmesine, Kurul incelemesinde ilave bilgi ve belge taleplerinin azaltılmasına ve sürecin uzamasının önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Yazı ve Yorum Köşesi

Serpil YAŞAR

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI: GELENEKSELDEN YENİLİKÇİ ARAÇLARA

Kısa vadeli, yüksek likiditeye sahip para piyasası araçlarının (hazine bonusu, mevduat sertifikası vb.) aksine sermaye piyasası araçları genellikle daha uzun vadeye ve getiriye/riske sahip araçlardan (paylar, tahviller, varlığa dayalı menkul kıymetler, vb) oluşmaktadır. Günümüz sermaye piyasalarında geleneksel araçların yanı sıra yenilikçi finansal araçlara da sıkça rastlanmakta ve araç çeşitliliği gün geçtikçe artmaktadır.

Sermaye piyasalarında artık sadece tahvil, pay, finansman bonusu gibi bilinen araçların yanında, yeşil finansmanın yaygınlaşmasıyla birlikte sürdürülebilir/yeşil/mavi/sosyal borçlanma araçları gibi araçlar sıklıkla gündeme gelmekte, bu araçların ihraçları her geçen gün çoğalmaktadır.

Sermaye piyasası araçları, temel olarak Sermaye Piyasası Kurulu (SPKr./Kurul) tarafından 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn./Kanun) ile düzenleme altına alınmış olup, yazımızda; sermaye piyasası araçlarının hangileri olduğundan, yasal dayanaklarından ve bu araçlara ilişkin temel düzenlemeler ile bazı yeni araçlara ilişkin taslak düzenlemelerden söz edilecektir.

A. Sermaye Piyasası Araçlarının Tanımı

Sermaye piyasası araçları, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (ş) bendi uyarınca aşağıdakileri ifade eder:

- Menkul kıymetler,
- Türev araçlar ,
- Yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları.

Sermaye piyasası araçları içerisinde yer alan menkul kıymetler ile türev araçlar ise Kanun'da ayrıca tanımlanmıştır.

Menkul kıymetler, SPKn. nun 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (o) bendi uyarınca para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere, aşağıdakileri ifade eder:

- Paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikaları,
- Borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlerle dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları.

Türev araçlar ise, SPKn. nun 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (u) bendi uyarınca, aşağıda sayılan veya Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer türev araçları ifade etmektedir:

1) Menkul kıymetleri satın alma veya satma veya birbirleri ile değiştirme hakkı veren türev araçları,

2) Değeri,

- Bir menkul kıymet fiyatına veya getirisine,
- Bir döviz fiyatına veya fiyat değişikliğine,

- Faiz oranına veya orandaki değişikliğe,
- Bir kıymetli maden veya kıymetli taş fiyatına veya fiyat değişikliğine,
- Bir mal fiyatına veya fiyat değişikliğine,
- Kurulca uygun görülen kurumlarca yayınlanan istatistiklere veya bunlardaki değişikliğe,
- Kredi riski transferi sağlayan, enerji fiyatları ve iklim değişkenleri gibi ölçüm değerleri olan ve bu sayılanlardan oluşturulan bir endeks seviyesine veya seviyedeki değişikliğe

bağlı olan türev araçları, bu araçların türevlerini ve sayılan dayanak varlıkları birbirleri ile değiştirme hakkı veren türevleri.

Sermaye piyasası araçlarının Kanun'daki tanımına göz attıktan sonra şimdi de tanımdan yola çıkarak sermaye piyasası araçları ve bunlara ilişkin yasal düzenlemeleri ayrıca ele alalım.

B. Sermaye Piyasası Araçları

1. Paylar ve Pay Benzeri Menkul Kıymetler

1.1. Tanımlar

Pay: Ortaklığın sermayesini temsil eden ve sahibine ortaklık hakkı veren menkul kıymet.

Pay Benzeri Menkul Kıymetler:

Sermayede temsil edilmesi zorunlu olmayan, sabit bir getiri taahhüdü barındırmayan, pay sahipliği haklarından birini ya da bir kısmını veren ve bu nitelikte olduğu Kurulca belirlenen menkul kıymetler.

(Katılma intifa senedi: Ortaklıklar tarafından nakit karşılığı satılmak üzere ihraç edilen, net kardan pay alma, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya halka açık olmayan ortaklık tarafından yeni çıkarılacak payları alma hakkı tanıyan pay benzeri menkul kıymetler.)

1.2. Temel Düzenleme

VII-128.1 sayılı Pay Tebliği

1.3. İlgili Düzenlemeler

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

2. Borçlanma Araçları

2.1. Tanımlar

Borçlanma Araçları: İhraççıların ilgili Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyerek ihraç ettikleri;

- Tahviller
- Paya dönüştürülebilir tahviller (PDT)
- Değiştirilebilir tahviller (DET)
- Finansman bonoları

- Kıymetli maden bonoları
- Borçlanma Araçları Tebliği'nin 34 üncü maddesi çerçevesinde niteliği itibari ile borçlanma aracı olduğu Kurulca kabul edilecek sermaye piyasası araçları.

Borçlanma Araçları Tebliği kapsamında yukarıda sözü edilen borçlanma araçlarının yanında, SPKn. nun 1 ve 128/e maddeleri kapsamında SPKr.'nun 24/02/2022 tarih ve 10/296 sayılı İlke Kararı ile kabul edilerek 24.02.2022 tarihinde yayımlanan *"Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi"* (Rehber) doğrultusunda *yeşil ve sürdürülebilir borçlanma araçları ve kira sertifikaları* da düzenleme altına alınmıştır.

Yine Rehber hükümleri uyarınca, varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipotekle dayalı menkul kıymetler ve projeye dayalı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikası gibi sermaye piyasası araçlarının da, anılan Rehberde belirtilen nitelikleri taşıması ve yükümlülüklerin ihraççılar tarafından yerine getirilmesi şartıyla, yeşil/sürdürülebilir temalı sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilebileceği, yurt içi mavi borçlanma araçları ihracının da, Rehber'de belirtilen dört temel bileşenle uyumlu olarak gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz borçlanma araçlarının tanımlarına aşağıda yer verilmektedir:

Tahvil: İhraççıların Borçlanma Araçları Tebliği hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi **365 gün veya daha uzun olan** borçlanma aracı.

Paya Dönüştürülebilir Tahvil (PDT): İhraççı ortaklığın sermaye artırımını suretiyle çıkaracağı paylara veya izahnamede veya ihraç belgesinde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren borçlanma aracı.

Değiştirilebilir Tahvil (DET): İhraççı tarafından çıkarılan ve payları borsalarda işlem gören diğer ortaklıklara ait paylarla değiştirme hakkı veren borçlanma aracı.

Finansman Bonosu: İhraççıların Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, **vadesi 30 günden az 364 günden fazla olmayan** borçlanma aracı.

Kıymetli Maden Bonosu: Kıymetli madenin işlem gördüğü borsalara üye olan kıymetli maden aracı kurumlarının belli miktarda **kıymetli maden cinsinden ihraç ettikleri** ve nominal değerinin vade tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, **vadesi 30 günden az 364 günden fazla olmayan** borçlanma aracı.

Yeşil Borçlanma Araçları: Rehber'in dört temel bileşeni¹ ile çerçevelenen, ihracından elde edilecek fonun münhasıran elverişli yeşil proje² tanımına uygun yeni ve/veya mevcut yeşil projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanında kullanılacak olan borsada işlem gören veya görmeyen her türlü borçlanma araçları.

Sürdürülebilir Borçlanma Araçları: İhracından elde edilecek fonun münhasıran çevresel ve toplumsal olumlu etkileri birlikte içeren projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanında kullanılacak olan borsada işlem gören veya görmeyen her türlü borçlanma araçları.

Mavi borçlanma araçları: Deniz ve okyanus gibi su yaşam alanlarında olumlu çevresel, ekonomik ve iklimsel fayda sağlayan projelere kaynak bulmak amacıyla ihraç edilen borçlanma araçları.

2.2. Temel Düzenleme

VII-128.8 sayılı Borçlanma Araçları Tebliği

2.3. İlgili Düzenlemeler

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği
- II-31.A.1 sayılı Borçlanma Aracı Sahipleri Kurulu Tebliği
- Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi

3. Diğer Sermaye Piyasası Araçları

3.1. Varantlar ve Sertifikalar:

Ortaklık Varantları: Sahibine, vade tarihine kadar ya da vade tarihinde payları borsada işlem gören veya görecek olan kayıtlı sermaye sistemine tabi ihraççı paylarını veya payları borsada işlem gören herhangi bir ortaklığın paylarını satın alma hakkı veren ve ihraççılarınca ilgili sermaye piyasası aracının halka arzı sırasında ihraç edilen sermaye piyasası aracı.

Yatırım Kuruluşu Varantları ve Sertifikaları:

Yatırım Kuruluşu Varantı: Sahibine, dayanak varlığı ya da göstergesi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakdi uzlaşısı ile kullanıldığı sermaye piyasası aracı.

Yatırım Kuruluşu Sertifikası: Turbo yatırım kuruluşu sertifikaları³ ve iskontolu yatırım kuruluşu sertifikaları⁴ ile Kurul tarafından ihracı uygun görülen diğer yatırım kuruluşu sertifikası türleri.

¹Rehber'in dört temel bileşeni şunlardır: (i) İhraçtan Elde Edilen Fonun Kullanımı, (ii) Proje Değerlendirme ve Seçme Süreci, (iii) İhraçtan Elde Edilen Fonun Yönetimi ve (iv) Raporlama

²Rehber 'de yeşil proje, "Rehber'in ihraçtan elde edilen fonun kullanım koşulları bölümünde belirtilen ve iklim değişikliği etkilerinin azaltılması, iklim değişikliğine uyum, doğal kaynakların korunması, biyoçeşitliliğin korunması, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü gibi çevresel amaçlara katkı sağlayan projeler" olarak tanımlanmaktadır.

³Turbo yatırım kuruluşu sertifikası: Dayanak varlığın fiyatına ya da dayanak göstergenin değerine bağlı olan ve sahibine vade tarihine kadar veyahut vade tarihinde dayanak varlığın ya da göstergenin nihai değeri ile daha önceden kamuya açıklanmış kullanım fiyatı arasındaki fark üzerinden hesaplanan tutarda bir geri ödeme hakkı sağlayan sermaye piyasası aracı.

⁴İskontolu yatırım kuruluşu sertifikası: Sahibine, vade tarihine kadar ya da vade tarihinde belirli bir dayanak varlığa ya da göstergesi piyasa değeri üzerinden belirli bir iskonto ile yatırım yapma imkânı sağlayan ve bu iskonto karşılığında yatırımcının dayanak varlığın ya da göstergenin yukarı yöndeki performansının önceden tanımlanmış azami bir fiyatı ya da değeri aşan kısmından feragat ettiği sermaye piyasası aracı.

Temel Düzenleme:

VII-128.3 sayılı Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.2. Gayrimenkul Sertifikası

İhraççıların inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri, gayrimenkul projesinin belirli bağımsız bölümlerini veya bağımsız bölümlerin belirli bir alan birimini temsil eden nominal değeri eşit sermaye piyasası aracı.

Temel Düzenleme:

VII-128.2 sayılı Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.3. Kira Sertifikası/Yeşil-Sürdürülebilir Kira Sertifikası:

Kira Sertifikası: Her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet.

Yeşil Kira Sertifikası: Rehber'in dört temel bileşeni ile çerçevelenen, ihracından elde edilecek fonun münhasıran elverişli yeşil proje tanımına uygun yeni ve/veya mevcut yeşil projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanında kullanılacak olan borsada işlem gören veya görmeyen her türlü kira sertifikası.

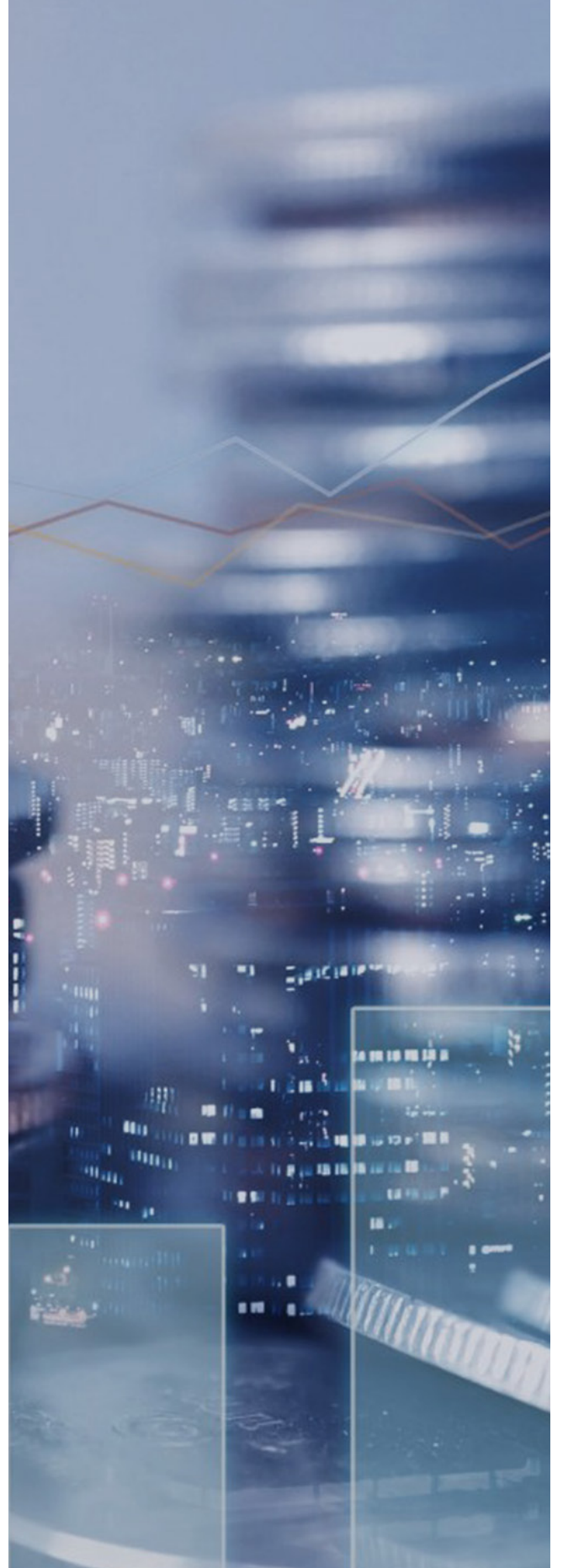
Sürdürülebilir Kira Sertifikası: İhracından elde edilecek fonun münhasıran çevresel ve toplumsal olumlu etkileri birlikte içeren projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanında kullanılacak olan borsada işlem gören veya görmeyen her türlü kira sertifikası.

Temel Düzenleme:

III-61.1 sayılı Kira Sertifikaları Tebliği

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği
- Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi

3.4. Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler

Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK):

Varlık Finansmanı Fonu (VFF)⁵ 'nin veya İpotek Finansmanı Kuruluşu (İFK)⁶ 'nin devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen sermaye piyasası aracı.

İpoteğe Dayalı Menkul Kıymet (İDMK):

Konut finansmanı fonunun (KFF)⁷ veya ipotek finansmanı kuruluşunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen sermaye piyasası aracı.

Temel Düzenleme:

III-58.1 sayılı Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.5. Teminatlı Menkul Kıymetler:

Teminatlı menkul kıymetler, ihraççının genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve teminat varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen borçlanma aracı niteliğinde bir sermaye piyasası aracıdır.

Teminatlı menkul kıymetlerin varlık teminatlı ve ipotek teminatlı olmak üzere iki farklı türü söz konusudur.

Varlık Teminatlı Menkul Kıymet (VTMK):

Bankalar, ipotek finansmanı kuruluşları, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, kendi kanunlarıncı menkul kıymet ihraç etmeye yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile nitelikleri Kurulca belirlenecek diğer kuruluşlarca ihraç edilebilir.

İpotek Teminatlı Menkul Kıymet (İTMK):

İpotek teminatlı menkul kıymetler, yalnızca konut finansmanı kuruluşları (KFK)⁸ ile ipotek finansmanı kuruluşları (İFK) tarafından ihraç edilebilir.

Temel Düzenleme:

III-59.1 sayılı Teminatlı Menkul Kıymetler Tebliği

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.6. Projeye Dayalı Menkul Kıymetler:

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 61/B maddesi uyarınca proje finansmanı; uzun vadeli ve yoğun sermaye isteyen altyapı, enerji, sanayi veya teknoloji yatırımları gibi projelerin gerçekleştirilmesi için proje finansman fonu yoluyla finansman sağlanmasıdır.

Kanun'un anılan maddesinde proje finansman fonu (Fon); "projeye dayalı menkul kıymetler karşılığında toplanan para ve/veya diğer varlıklarla, projeye dayalı menkul kıymetler sahipleri hesabına, proje finansmanına konu varlık ve hakların gelirlerine dayalı olarak oluşturulan portföyü işletmek amacıyla yatırım kuruluşları tarafından inançlı mülkiyet esaslarına göre fon iç tüzüğü ile kurulan, tüzel kişiliği olmayan mal varlığı" olarak tanımlanmıştır.

Projeye Dayalı Menkul Kıymet (PDMK): Fon portföyünde yer alan varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen projeye dayalı menkul kıymet.

Temel Düzenleme:

III-61/B.1 Projeye Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği

İlgili Düzenlemeler:⁹

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.7. Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları:

Yabancı Sermaye Piyasası Araçları: Yabancı yatırım fonu payları hariç olmak üzere yabancı ortaklıklar veya yabancı devletler ve mahalli idareler tarafından ihraç edilen ve SPKn. nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendinde¹⁰ tanımlanan sermaye piyasası araçları.

Depo Sertifikası: Saklama kuruluşlarında saklanan yabancı sermaye piyasası araçlarını temsilen depocu kuruluş tarafından ihraç edilen ve sahibine bu araçların verdiği hakları aynen sağlayan, bunlara özdeş, nominal değeri Türk Lirası olarak veya T.C. Merkez Bankasıncı günlük alım satım kurları ilan edilen yabancı paralar cinsinden ifade edilen sermaye piyasası aracı.

⁵ VFF: Varlığa dayalı menkul kıymetler karşılığında toplanan paralarla, varlığa dayalı menkul kıymet sahipleri hesabına inançlı mülkiyet esaslarına göre fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği olmayan mal varlığıdır.

⁶ İFK: Konut ve varlık finansmanı kapsamında, türleri ve nitelikleri Kurulca belirlenen varlıkların devralınması, devredilmesi, devralınan varlıkların yönetimi ve varlıkların teminat olarak alınması ve Kurulca uygun görülen diğer faaliyetlerin yerine getirilmesi amacıyla kurulan anonim ortaklıklardır.

⁷ KFF: İpoteğe dayalı menkul kıymetler karşılığında toplanan paralarla, ipoteğe dayalı menkul kıymet sahipleri hesabına inançlı mülkiyet esaslarına göre fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği olmayan mal varlığıdır.

⁸ KFK: Konut finansmanı kapsamında doğrudan tüketiciye kredi kullandıran ya da finansal kiralama yapan bankalar ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından konut finansmanı faaliyetinde bulunması uygun görülen finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleri ve tasarruf finansman şirketleridir.

Temel Düzenleme:

VII-128.4 sayılı Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği¹¹

İlgili Düzenlemeler:

- II-5.1. sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği
- II-5.2. sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği

3.8. Yatırım Fonu Katılma Payları:

Katılma payının tanımından önce, bir malvarlığı olan yatırım fonunun tanımına yer vermek anlamlı olacaktır.

Yatırım Fonu: Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri uyarınca tasarruf sahiplerinden fon katılma payı karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, inançlı mülkiyet esaslarına¹² göre Kurulca belirlenen varlık ve haklardan oluşan portföy veya portföyleri işletmek amacıyla portföy yönetim şirketleri tarafından fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan¹³ mal varlığı.

Yatırım fonları, tanımdan da anlaşılacağı üzere katılma payları karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla oluşturulan malvarlığı olup, bu doğrultuda sermaye piyasası aracı niteliği taşıyan katılma paylarının tanımına da aşağıda yer verilmektedir:

Katılma Payı: Yatırımcının sahip olduğu hakları taşıyan ve fona katılımını gösteren, kayden izlenen sermaye piyasası aracı.

Temel Düzenleme:

III-52.1. Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği¹⁴

İlgili Düzenlemeler:

- Yatırım fonu katılma paylarının ihraçları, II-5.1 sayılı İzahname ve İhraç Belgesi Tebliği hükümlerine tabi olmayıp, bu ihraçlarda Kurulun bu kuruluşlara ilişkin düzenlemeleri¹⁵ uygulanır.
- Yatırım fonu katılma payları paylarının ihracı, II-5.2 sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği hükümlerine tabi değildir.

4. Sosyal Sermaye Piyasası Araçları ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları (Taslak Düzenlemeye Konu)

Yukarıdaki bölümde; Sermaye Piyasası Kurulu'nun hali hazırda yürürlükte olan "*Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*" (Rehber) doğrultusunda yeşil ve sürdürülebilir borçlanma araçları ve kira sertifikalarının ihracının düzenlendiği, ayrıca Rehber'de varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipoteye dayalı menkul kıymetler ve projeye dayalı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikası gibi sermaye piyasası araçlarının da, anılan Rehberde belirtilen nitelikleri taşıması ve yükümlülüklerin ihraççılar tarafından yerine getirilmesi şartıyla, yeşil/sürdürülebilir temalı sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilebileceği, yurt içi mavi borçlanma araçları ihracının da, Rehber'de belirtilen dört temel bileşenle uyumlu olarak gerçekleştirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından, Uluslararası Sermaye Piyasaları Derneği (ICMA)'nin Yeşil Tahvil İlkeleri, Sürdürülebilir Tahvil İlkeleri ile Sosyal Tahvil İlkeleri esas alınarak, sosyal yönü güçlü ve daha büyük sosyal faydalar yaratan projelerin finansmanını da desteklemek amacıyla fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere, belirli bir kitle için olumlu sosyal sonuçlara ulaşmayı hedefleyen projelerin de dâhil edilmesi suretiyle *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı* hazırlanmıştır.

Yine, Kurul tarafından, uluslararası finansal piyasalardaki gelişmelerin ülkemiz sermaye piyasalarına entegrasyonu ve sürdürülebilirlik temalı ihraçların çeşitlendirilmesi amacıyla *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı* hazırlanmıştır.

Her iki taslak Rehber de SPKr. nun internet sitesinde yayımlanmak suretiyle görüşe açılmıştır.¹⁶

¹¹ İzahnamenin, ihraç belgesinin ve ihraca ilişkin diğer belgelerin içeriğine, hazırlanmasına, onaylanmasına, yayınlanmasına, tescil ve ilanına, izahnamede yer alacak finansal tablolara, izahnamedeki değişikliklere, yapılacak ilan ve reklamlara ilişkin hususlarda, PDMK'nın ihraç ve satış esasları izahname ve ihraç Belgesi Tebliği (II-5.1) ile Sermaye Piyasası Araçlarının Satışı Tebliği (II-5.2) hükümleri mahiyetine uygun düştüğü ölçüde uygulanır. Bu çerçevede, söz konusu Kurul düzenlemelerinin uygulanmasında Fon ihraççı addolunur ve ihraççının sorumlulukları fon kurulu tarafından yerine getirilir.

¹² Sermaye piyasası araçları, SPKn. Md 3/1-(ş) uyarınca, menkul kıymetler ve türev araçları ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını ifade etmektedir.

¹³ SPKr. nun 2026/39 sayılı Bülteni ile kamuya duyurulan 17/06/2026 tarih ve 37/1118 sayılı Kararı uyarınca; yabancı borsalarda işlem gören borsa yatırım fonlarına ilişkin alım satım işlemlerinin Tebliğ kapsamında olmadığı ve yatırım kuruluşları tarafından, III-37.1 sayılı Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ hükümleri kapsamında emir iletimine aracılık veya işlem aracılığı hükümlerine uygun olarak yapılabileceği, karara bağlanmıştır.

¹⁴ İnançlı mülkiyet esası: Yatırımcılar fon ile ilgili işlem yapma yetkisini içtüzük aracılığıyla fon kurucusuna verir. Kurucu da fonu, yatırımcıların haklarını koruyarak içtüzük ve izahname esaslarına göre yönetir.

Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ile; mevcut durumda başlığında yeşil/sürdürülebilir borçlanma araçları ve kira sertifikaları ibareleri bulunan Rehber'in ismi ve içeriği, bir yandan varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler gibi diğer sermaye piyasası araçlarını da kapsamak üzere güncellenmiş, diğer yandan kapsama "sosyal sermaye piyasası araçları" ve bunların ihracına ilişkin esaslar da dahil edilmiş olup, anılan taslakta bu araçlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Sosyal Sermaye Piyasası Araçları: İhracından elde edilecek fon münhasıran sosyal olumlu etkileri içeren yeni ve/veya mevcut projelerin kısmen ya da tamamen finansmanı veya yeniden finansmanında kullanılacak olan Rehber ile uyumlu her türlü sermaye piyasası araçlarıdır.

Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ile de, sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının ihracında uyulacak ilke ve esaslar belirlenmiş olup, söz konusu taslakta bu araçlar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları: İhraççının önceden tanımlanmış çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına bağlı olarak finansal veya yapısal özellikleri değişen sermaye piyasası araçlarıdır.

C. Değerlendirme

Riski, getirisi, vadesi para piyasası araçlarından farklılık gösteren sermaye piyasası araçları, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile düzenleme altına alınmış olup, paylar, tahviller gibi geleneksel sermaye piyasası araçları yanında; sürdürülebilir, yeşil, mavi borçlanma araçları gibi yenilikçi araçlar da gelişen, değişen ve globalleşen sermaye piyasalarında çokça yer bulmaya başlamıştır.

Yazımızda, sermaye piyasası araçlarının hangileri olduğu, tanımları, bu araçlara ilişkin temel düzenlemeler ve ilgili düzenlemeler topluca ele alınırken, henüz taslak aşamasında olan yeni araçlara ilişkin bilgiye de yer verilmektedir.

Sermaye piyasasının gelişmesini teminen yeni sermaye piyasası kurumlarına ve araçlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek ve bunları denetlemekle görevli olan Sermaye Piyasası Kurulunca, mevcut araçlar yanında, Kanun ile tanınan yetki çerçevesinde yeni sermaye piyasası araçlarına ilişkin düzenleme taslaklarının da kamuoyu ile paylaşıldığı, bunlar arasında sosyal olumlu etkileri içeren sosyal sermaye piyasası araçları ile ihraççının önceden tanımlanmış çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına bağlı olarak finansal veya yapısal özellikleri değişen sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının da yer aldığı görülmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayan yeşil/sürdürülebilir/sosyal sermaye piyasası araçlarına talep gün geçtikçe artarken, geleneksellerin yanında yeni sermaye piyasası araçlarının önümüzdeki günlerde gündemi meşgul etmeye devam edeceği değerlendirilmektedir.

¹³ Yatırım fonu; tapu ve diğer resmi sicillere tescil, değişiklik, terkin ve düzeltme talepleri dâhil olmak üzere her türlü sicil işlemleri ile ortağı olacağı limited ve anonim şirketlerin kuruluş, sermaye artırımı veya pay devri işlemleri dâhil her tür ticaret sicili işlemleriyle sınırlı olarak tüzel kişiliği haiz addolunur.

¹⁴ Borsa yatırım fonları, gayrimenkul yatırım fonları ve girişim sermayesi yatırım fonları III-52.1 sayılı Tebliğ kapsamı dışında olup, söz konusu fonlar ayrı Tebliğlerle düzenleme altına alınmıştır.

¹⁵ Fon katılma paylarının ihracına ilişkin izahname formatlarına SPK'nın internet sitesinden (www.spk.gov.tr) Kurumlar-Fonlar sekmesinden ulaşılabilir.

¹⁶ Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ile Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağına, Sermaye Piyasası Kurulu'nun www.spk.gov.tr internet sitesindeki Duyurular -Basın Duyuruları-2024 sekmesinden erişilebilir.

Ceyhun DENİZ

KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE TAKİBİ

Döviz cinsinden veya dövizle endeksli olarak gerçekleştirilen satışlarda, satış tarihi ile tahsilat tarihi arasında kur değişiklikleri yaşanmaktadır. İlk başta basit bir matematik gibi görünen kur farklarının hesabı ve muhasebeleştirilmesi, cari sayısı ve işlem hareketi arttıkça içinden çıkılmaz bir hale dönüşebilmektedir. Özellikle, kurgunun baştan doğru yapılmadığı şirketlerde, cari hesapların mutabakatı muhasebe departmanının en önemli sorunu haline gelmekte ve bunun yanında önemli vergisel riskleri de beraberinde getirmektedir.

Bu zorluk ve risklerin temelinde, Vergi Usul Kanunu kapsamında yapılan dönem sonu değerlemesi ile KDV uygulaması bakımından tahsilat tarihinde kesinleşen kur farkının birbirine karıştırılması veya doğru bir şekilde ayrıştırılamaması yatmaktadır.

Dönem sonu değerlemesi, dövizli alacağın bilanço tarihindeki Türk lirası karşılığının tespit edilmesine yöneliktir. Tahsilat tarihinde düzenlenen kur farkı faturası ise satış tarihindeki kur ile ödeme tarihindeki kur arasında satıcı/alıcı lehine kesinleşen farkın belgelendirilmesini ve KDV Kanunu'na göre KDV'nin matrahını oluşturan kur farklarının vergilendirilmesini sağlamaktadır.

Uygulamada, dönem sonu değerlendirme farklarının izleyen dönemlerde takip edilmesine ilişkin başlıca iki yöntem kullanılmaktadır:

1. Değerleme farklarının ters çevrilmeden taşındığı yöntem,
2. Dönem sonu değerlendirme kayıtlarının izleyen dönem başında ters çevrildiği yöntem.

Her iki yöntem de doğru ve tutarlı uygulandığında dönemler itibarıyla aynı net sonucu vermektedir. Bununla birlikte kayıtların işleyişi, cari hesapların görünümü ve 646-656 hesaplarının kullanım şekli bakımından yöntemler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Bu yazıda her iki yöntem aynı örnek üzerinden ayrı ayrı ele alınacak, son bölümde ise yöntemlerin avantajları ve dezavantajları karşılaştırılacaktır.

1. Vergi Usul Kanunu ve KDV Yönünden Genel Çerçeve

Vergi Usul Kanunu'nun 280'inci maddesi uyarınca yabancı paralar ile yabancı para cinsinden senetli ve senetsiz alacak ve borçların değerlendirme günündeki kur üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda oluşan olumlu veya olumsuz farklar ilgili dönemin gelir veya gideri olarak dikkate alınır.

Buna karşılık, dönem sonu değerlemesi nedeniyle ortaya çıkan kur farkları üzerinden KDV hesaplanmaz. KDV Genel Uygulama Tebliği'nde, yıl sonlarında ve geçici vergi dönemlerinde Vergi Usul Kanunu uyarınca yapılan değerlemeler sonucunda oluşan kur farklarının KDV'ye tabi olmadığı açıkça belirtilmiştir.

Bedelin, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarihten sonra ödenmesi ve ödeme tarihinde taraflardan biri lehine kur farkı oluşması halinde, söz konusu kur farkı KDV uygulaması bakımından dikkate alınır. Kur farkı matrahının hesabında yalnızca mal veya

hizmet bedeline isabet eden fark esas alınır; ilk faturada hesaplanan KDV'ye ilişkin kur değişikliği ayrıca KDV matrahına dâhil edilmez. KDV hariç mal veya hizmet bedelinin döviz karşılığı ayrı olarak biliniyorsa, kur farkı doğrudan bu bedel üzerinden hesaplanarak bulunan tutara KDV uygulanır. Buna karşılık kur farkının KDV dâhil toplam cari alacak veya borç üzerinden hesaplanması halinde, toplam farkın içinde yer alan KDV'nin iç yüzde yöntemiyle ayrıştırılması gerekir. Ben bu yazıda, bedelin döviz cinsinden karşılığının bilindiği varsayımı üzerinden ilerleyeceğim.

Dolayısıyla dövizli bir satışta üç ayrı aşama bulunmaktadır:

- Satış faturasının düzenlenmesi,
- Tahsilata kadar yapılan dönem sonu değerlemeleri,
- Tahsilat tarihinde kesinleşen kur farkının faturaya bağlanması.

2. Örnek Olay

Bir şirketin 1 Ekim 2024 tarihinde yurt içindeki müşterisine aşağıdaki koşullarla satış yaptığını kabul edelim:

Açıklama	Tutar
KDV hariç satış bedeli	1.000 USD
KDV oranı	%20
Fatura tarihindeki kur	25 TL
KDV dâhil alacak	1.200 USD
31 Aralık 2024 kuru	30 TL
31 Aralık 2025 kuru	40 TL
Tahsilat tarihi	2 Mart 2026
Tahsilat tarihindeki kur	45 TL

Örneğin daha anlaşılır olması amacıyla geçici vergi dönemlerinde yapılabilecek değerlemeler dikkate alınmamış, yalnızca hesap dönemlerinin sonundaki değerlemelere yer verilmiştir.

İlk satış faturasının düzenlenmesi

KDV hariç satış bedelinin Türk lirası karşılığı:

$$1.000 \text{ USD} \times 25 \text{ TL} = 25.000 \text{ TL}$$

Hesaplanan KDV:

$$25.000 \text{ TL} \times \%20 = 5.000 \text{ TL}$$

Toplam müşteri alacağı:

$$25.000 \text{ TL} + 5.000 \text{ TL} = 30.000 \text{ TL}$$

01.10.2024 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekilde muhasebe kaydı yapılacaktır:

120.01 Alıcılar – Müşteri	30.000	
600 Yurt İçi Satışlar		25.000
391 Hesaplanan KDV		5.000

Bu kayıt sonucunda şirketin kayıtlarında 30.000 TL karşılığı 1.200 USD tutarında bir alacak oluşmuştur.

Buradan sonraki kayıtlar, seçilen değerlendirme yöntemine göre farklılık gösterecektir.

3. Birinci Yöntem: Değerleme Farklarının Ters Çevrilmeden Taşınması

Bu yöntemde hesap dönemi sonunda yapılan değerleme kayıtları izleyen dönemin ilk gününde ters çevrilmez. Değerleme farkı, 120 Alıcılar hesabının ayrı bir alt hesabında taşınır. İzleyen dönem sonunda ise önceki değerleme farkı dikkate alınarak yalnızca ilave kur farkı kaydedilir. Uygulamada en sık kullanılan yöntem budur.

2024 Yılı Sonu Değerlemesi

31 Aralık 2024 tarihinde kur 30 TL olduğuna göre alacağın dönem sonundaki Türk lirası karşılığı:

$$1.200 \text{ USD} \times 30 \text{ TL} = 36.000 \text{ TL}$$

Alacağın defterdeki kayıtlı değeri 30.000 TL olduğundan, değerleme farkı:

$$36.000 \text{ TL} - 30.000 \text{ TL} = 6.000 \text{ TL}$$

olacaktır. Muhasebe kaydı ise 31.12.2024 tarihi itibarıyla aşağıdaki gibi atılacaktır:

120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	6.000
646 Kambiyo Kârları	6.000

Bu kayıt sonucunda 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla müşteri alacağının toplam kayıtlı değeri aşağıdaki şekilde oluşacaktır:

Hesap	Tutar
120.01 Asıl müşteri alacağı	30.000 TL
120.90 Değerleme farkı	6.000 TL
Toplam alacak	36.000 TL

Örneğimizde KDV dâhil toplam 1.200 USD'nin dövizli alacak olarak izlenmesi nedeniyle dönem sonu değerlemesi 1.200 USD üzerinden yapılmıştır. Bu aşamada tahsilat gerçekleşmediğinden kur farkı faturası düzenlenmeyecek ve KDV hesaplanmayacaktır.

2025 Yılı Sonu Değerlemesi

31 Aralık 2025 tarihinde kurun 40 TL olduğu kabul edildiğinde alacağın yeni değeri:

$$1.200 \text{ USD} \times 40 \text{ TL} = 48.000 \text{ TL}$$

olacaktır. Alacak daha önce 36.000 TL'ye değerlendirilmiş olduğundan, 2025 yılı sonunda yalnızca ilave değerleme farkının kaydedilmesi gerekir:

$$48.000 \text{ TL} - 36.000 \text{ TL} = 12.000 \text{ TL}$$

Bu durumda, 31.12.2025 tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydı atılacaktır;

120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	12.000
646 Kambiyo Kârları	12.000

Bu kayıt sonrasında 120 hesabının toplam bakiyesi aşağıdaki gibi olacaktır:

Hesap	Tutar
120.01 Asıl müşteri alacağı	30.000 TL
120.90 Birikmiş değerleme farkı	18.000 TL
Toplam alacak	48.000 TL

Bu yöntemde 2025 yılı kambiyo kârı doğrudan 12.000 TL olarak kaydedilmektedir. Söz konusu tutar, kurun 30 TL'den 40 TL'ye yükselmesinin KDV dâhil toplam alacak üzerindeki etkisine eşittir:

$$1.200 \text{ USD} \times (40 \text{ TL} - 30 \text{ TL}) = 12.000 \text{ TL}$$

Tahsilat Tarihinde Kur Farkı Faturasının Hesaplanması

Müşteri borcunu 2 Mart 2026 tarihinde ödemiş ve ödeme tarihindeki kur 45 TL olarak gerçekleşmiştir.

Tahsil edilecek toplam bedel, $1.200 \text{ USD} \times 45 \text{ TL} = 54.000 \text{ TL}$ olacaktır.

Kur farkı faturasında dikkate alınacak matrah ise KDV hariç 1.000 USD satış bedeli üzerinden hesaplanacaktır:

$$1.000 \text{ USD} \times (45 \text{ TL} - 25 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$$

Kur farkı üzerinden hesaplanacak KDV:

$$20.000 \text{ TL} \times \%20 = 4.000 \text{ TL}$$

Kur farkı faturasının toplam tutarı:

$$20.000 \text{ TL} + 4.000 \text{ TL} = 24.000 \text{ TL olacaktır.}$$

Birikmiş Değerleme Farkının Kapatılması

Kur farkı faturası kayda alınmadan önce veya aynı tarihli ayrı bir mahsup kaydıyla, 120.90 hesabında birikmiş bulunan 18.000 TL değerleme farkının kapatılması gerekir.

656 Kambiyo Zararları	18.000	
	120.90 Alıcılar Değerleme Farkı	18.000

Buradaki 18.000 TL, 2026 yılında ekonomik anlamda yeni ortaya çıkmış bir kur zararı değildir. Önceki hesap dönemlerinde gelir kaydedilerek alacağın değerine eklenen birikmiş değerleme farkının, kesinleşen kur farkı faturası kayda alınmadan önce kapatılmasını sağlayan teknik bir kayıttır. Bu kaydı atmak istemeyen mükellefler, aşağıda ayrıca belirtilen alternatif yöntemi de kullanabilirler.

Tekdüzen Hesap Planı açıklamalarında 646 Kambiyo Kârları hesabının alacak, 656 Kambiyo Zararları hesabının ise borç çalışacağı belirtilmektedir. Bu nedenle daha önce 646 hesabına kaydedilen bir tutarın iptalinde 646 hesabını borçlandırmak yerine, hesapların normal işleyişine uygun olarak 656 hesabının kullanılması daha isabetli olacaktır.

Kur Farkı Faturasının Muhasebeleştirilmesi

Birikmiş değerleme farkı kapatıldıktan sonra kur farkı faturası aşağıdaki şekilde kaydedilecektir:

120.01 Alıcılar – Müşteri	24.000	
	646 Kambiyo Kârları	20.000
	391 Hesaplanan KDV	4.000

Birikmiş değerleme farklarını yukarıda belirtildiği şekilde kapatmayan mükellefler ise kur farkı faturasını aşağıdaki gibi kaydedebilirler;

120.01 Alıcılar – Müşteri	24.000	
120.90 Alıcılar Değerleme Farkı	18.000	
391 Hesaplanan KDV	4.000	
646 Kambiyo Kârları		2.000

Bu kayıtlar birlikte değerlendirildiğinde müşteri hesabının toplam bakiyesi aşağıdaki gibi olacaktır:

Açıklama	Tutar
İlk satış faturası	30.000 TL
Kur farkı faturası	24.000 TL
Toplam alacak	54.000 TL

Birinci Yöntemde Yıllar İtibarıyla Sonuç

Dönem	646 Kambiyo Kârı	656 Kambiyo Zararı	Net sonuç
2024	6.000 TL		6.000 TL kâr
2025	12.000 TL		12.000 TL kâr
2026	20.000 TL	18.000 TL	2.000 TL kâr
Toplam	38.000 TL	18.000 TL	20.000 TL kâr

Toplam net kambiyo kârı:

$1.000 \text{ USD} \times (45 \text{ TL} - 25 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$ olarak gerçekleşmektedir.

4. İkinci Yöntem: Değerleme Kayıtlarının Dönem Başında Ters Çevrilmesi

İkinci yöntemde dönem sonunda yapılan değerleme kaydı, izleyen hesap döneminin ilk gününde ters kayıtla kapatılır. Böylece müşteri hesabının Türk lirası bakiyesi tekrar ilk faturanın kayıtlı değerine döner.

Her yeni dönem sonunda alacak, ilk kayıtlı tutarı ile dönem sonu değeri karşılaştırılarak yeniden değerlendirilir. İlgili dönemin net kambiyo sonucu ise dönem başındaki ters kayıt ile dönem sonundaki yeni değerleme kaydının birlikte değerlendirilmesi suretiyle bulunur.

2024 Yılı Sonu Değerlemesi

31 Aralık 2024 tarihinde alacağın değeri:

$1.200 \text{ USD} \times 30 \text{ TL} = 36.000 \text{ TL}$

Kayıtlı değeri ise 30.000 TL'dir.

Değerleme farkı:

$36.000 \text{ TL} - 30.000 \text{ TL} = 6.000 \text{ TL}$ olacaktır.

Buna göre 31.12.2024 tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydı yapılacaktır.

120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	6.000
646 Kambiyo Kârları	6.000

Bu kayıt sonucunda 2024 yılı için 6.000 TL kambiyo kârı doğar. Dönem sonu değerlemesi üzerinden KDV hesaplanmaz ve fatura düzenlenmez.

2025 Yılı Başında Ters Kayıt

31 Aralık 2024 tarihinde yapılan değerleme kaydı, 1 Ocak 2025 tarihinde ters çevrilir:

656 Kambiyo Zararları	6.000
120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	6.000

Bu kayıttan sonra 120 hesabında tekrar yalnızca ilk faturadan kaynaklanan 30.000 TL bakiye kalır.

Ters kayıt 2024 yılında gelir kaydedilen 6.000 TL'yi geçmişe dönük olarak ortadan kaldırmamaktadır. Söz konusu kayıt 2025 hesap dönemine aittir ve 2025 yılı sonunda yapılacak yeni değerleme kaydıyla birlikte değerlendirilmelidir. Yine burada da 656 hesabına kaydedilen tutar ekonomik anlamda 1 Ocak 2025 tarihinde ortaya çıkan yeni bir kur zararından değil, bir önceki dönem sonunda yapılan değerleme kaydının kapatılmasından kaynaklanmaktadır.

2025 Yılı Sonu Değerlemesi

Dönem başında değerleme farkı tamamen kapatıldığı için alacağın muhasebedeki Türk lirası değeri yeniden 30.000 TL'ye dönmüştür.

31 Aralık 2025 tarihinde alacağın değeri:

$$1.200 \text{ USD} \times 40 \text{ TL} = 48.000 \text{ TL}$$

olduğuna göre, kaydedilecek toplam değerleme farkı:

$$48.000 \text{ TL} - 30.000 \text{ TL} = 18.000 \text{ TL olacaktır. Muhasebe kaydı ise aşağıdaki gibi yapılacaktır.}$$

120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	18.000	
	646 Kambiyo Kârları	18.000

2025 yılı içinde 656 hesabına 6.000 TL, 646 hesabına ise 18.000 TL kaydedilmiştir.

Dolayısıyla 2025 yılının net kambiyo kârı, $18.000 \text{ TL} - 6.000 \text{ TL} = 12.000 \text{ TL}$ olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, birinci yöntemde doğrudan kaydedilen 12.000 TL ile aynıdır.

2026 Yılı Başında Ters Kayıt

31 Aralık 2025 tarihinde yapılan 18.000 TL tutarındaki değerleme kaydı, 1 Ocak 2026 tarihinde ters çevrilir:

656 Kambiyo Zararları	18.000	
	120.90 Alıcılar – Değerleme Farkı	18.000

Bu kayıt sonrasında müşteri alacağının Türk lirası karşılığı tekrar 30.000 TL'ye dönmekte, dövizli cari bakiye ise 1.200 USD olarak devam etmektedir.

Tahsilat Tarihinde Kur Farkı Faturasının Hesaplanması

Tahsilat tarihi olan 2 Mart 2026'da kur, 45 TL'dir.

Kur farkı matrahı:

$$1.000 \text{ USD} \times (45 \text{ TL} - 25 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$$

Hesaplanan KDV:

$$20.000 \text{ TL} \times \%20 = 4.000 \text{ TL}$$

Kur farkı faturası toplamı:

$$20.000 \text{ TL} + 4.000 \text{ TL} = 24.000 \text{ TL olacaktır.}$$

Bu yöntemde dönem başında birikmiş değerleme farkı tamamen kapatılmış olduğundan, tahsilat tarihinde ayrıca bir değerleme alt hesabının kapatılmasına gerek bulunmamaktadır.

Kur Farkı Faturasının Muhasebeleştirilmesi

Yukarıda yapılan açıklama ve hesaplamalar neticesinde kur farkı faturası için aşağıdaki muhasebe kaydı yapılacaktır:

120.01 Alıcılar – Müşteri	24.000	
	646 Kambiyo Kârları	20.000
	391 Hesaplanan KDV	4.000

İlk satış faturası ile kur farkı faturası birlikte değerlendirildiğinde toplam müşteri alacağı, $30.000 \text{ TL} + 24.000 \text{ TL} = 54.000 \text{ TL}$ olacaktır.

Tahsilat Kaydı

102 Bankalar	54.000	
	120.01 Alıcılar – Müşteri	54.000

Bu kayıtla birlikte müşteri cari hesabı tamamen kapanacaktır.

İkinci Yöntemde Yıllar İtibarıyla Sonuç

Dönem	646 Kambiyo Kârı	656 Kambiyo Zararı	Net sonuç
2024	6.000 TL		6.000 TL kâr
2025	18.000 TL	6.000 TL	12.000 TL kâr
Toplam	44.000 TL	24.000 TL	20.000 TL kâr

İkinci yöntemde 646 ve 656 hesaplarının brüt tutarları birinci yönteme göre daha yüksek olmakla birlikte, yıllar itibarıyla oluşan net sonuç tamamen aynıdır.

5. Her İki Yöntemin Karşılaştırılması

İki yöntemin vergi matrahı ve dönem net kârı üzerindeki etkisi aynıdır. Farklılık, ağırlıklı olarak muhasebe kayıtlarının işleyişi, cari hesapların dönem içerisindeki görünümü ve 646-656 hesaplarındaki brüt hareketlerden kaynaklanmaktadır. Birinci yöntemin avantajları

Birinci yöntemde alacağın dönem sonlarında ulaştığı değer muhasebe kayıtlarında kesintisiz olarak taşınmaktadır. Bu nedenle her dönem sonunda yalnızca ilgili dönemde meydana gelen ilave kur değişikliğinin kaydedilmesi yeterlidir.

Bu yöntemin başlıca avantajları şunlardır:

- Her dönemde yalnızca ilave kur farkı kaydedilir.
- 646 ve 656 hesaplarında gereksiz brüt hareket oluşmaz.
- Dönemsel kambiyo kârının hangi yıl içinde ortaya çıktığı doğrudan görülebilir.
- Cari hesabın toplam bakiyesi son dönem sonu kuruyla değerlendirilmiş tutarı göstermeye devam eder.
- Gelir tablosunda dönem başı teknik zarar kayıtları oluşmaz.

Birinci yöntemin dezavantajları

Bu yöntemde değerlendirme farklarının ayrı bir alt hesapta düzenli olarak izlenmesi gerekir. Özellikle çok sayıda müşteri, kısmi tahsilat veya farklı tarihlerde mahsuplaşma bulunan işletmelerde birikmiş değerlendirme farklarının hangi cari hesaba ve hangi faturaya ait olduğunun takibi zorlaşabilir.

Başlıca dezavantajları şunlardır:

- Kur farkı faturası doğrudan kaydedilirse aynı farkın mükerrer gelir yazılması riski ortaya çıkar.
- Kısmi tahsilatlarda değerlendirme farkının tahsil edilen ve açık kalan kısım arasında ayrıştırılması gerekir.
- Alt hesap ve döviz bazlı cari takip sistemi yeterli değilse mutabakat güçleşir.
- Uzun süre açık kalan carilerde geçmiş dönemlere ait değerlendirme katmanları birikebilir.

İkinci yöntemin avantajları

İkinci yöntemde değerlendirme kayıtları dönem başlarında kapatıldığı için cari hesap, dönem içinde ilk faturanın Türk lirası değeri üzerinden izlenmektedir. Bu yöntem özellikle muhasebe programlarında otomatik ters kayıt özelliği bulunan işletmeler bakımından operasyonel kolaylık sağlar.

Başlıca avantajları şunlardır:

- Her hesap dönemi kendi içinde bağımsız olarak değerlendirilebilir.
- Dönem başında cari hesap ilk kayıtlı değerine döner.
- Tahsilat halinde geçmiş dönem değerlendirme bakiyesinin ayrıca araştırılmasına gerek kalmaz.
- Kur farkı faturası doğrudan ve tam tutarıyla muhasebeleştirilebilir.
- Otomatik ters kayıt üreten muhasebe sistemlerinde uygulaması kolaydır.
- Çok sayıda cari hesap bulunan işletmelerde operasyonel takip sadeleşebilir.

İkinci yöntemin dezavantajları

İkinci yöntemin en önemli dezavantajı, 646 ve 656 hesaplarında ekonomik hareketin üzerinde brüt kayıt oluşmasıdır. Örneğimizde 2025 yılının gerçek net kambiyo kârı 12.000 TL olmasına rağmen:

- 646 hesabında 18.000 TL gelir,
- 656 hesabında 6.000 TL gider görülmektedir.

Benzer şekilde 2026 yılının gerçek net kambiyo kârı 2.000 TL olmasına rağmen 20.000 TL gelir ve 18.000 TL gider kaydı oluşmaktadır. Bu durum:

- Gelir ve gider hesaplarındaki brüt hareketleri artırır.
- Finansal analizlerde 646 ve 656 hesaplarının tek başına değerlendirilmesini güçleştirir.
- Otomatik ters kayıtların eksik veya hatalı yapılması halinde mükerrer değerlendirme riski yaratır.
- Yönetim raporlamasında netleştirme ihtiyacını artırır.

6. Özellikli Hususlar

Dönem sonu değerlemesi KDV doğurmaz

Dönem sonu değerlemesi nedeniyle 646 veya 656 hesaplarında oluşan tutarlar için fatura düzenlenmez ve KDV hesaplanmaz. KDV, satıcı/alıcı lehine oluşan kur farkının tahsilatla kesinleşmesi üzerine gündeme gelir.

Değerleme KDV dâhil alacak üzerinden yapılır

120 Alıcılar hesabı örneğimizde KDV dâhil toplam 1.200 USD'nin dövizli alacak olarak izlenmesi nedeniyle dönem sonu değerlemesi 1.200 USD üzerinden yapılmıştır.

Buna karşılık kur farkı faturasının matrahı yalnızca KDV hariç 1.000 USD mal veya hizmet bedeli üzerinden hesaplanır. İlk faturada hesaplanan KDV'ye ilişkin kur farkı ayrıca matraha dâhil edilmez.

Kur farkına asıl işlemin KDV oranı uygulanır

Kur farkı, asıl satış bedelinin bir unsuru olduğundan, kur farkı faturasına ilk teslim veya hizmetin tabi olduğu KDV oranı uygulanır.

Kısmi tahsilatlar ayrı ayrı ele alınmalıdır

Müşteri borcunun farklı tarihlerde kısmi kısmi tahsil edilmesi halinde her tahsilat, tahsil edilen döviz tutarı ve tahsilat tarihindeki kur esas alınarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Özellikle birinci yöntemde, birikmiş değerlendirme farkının tahsil edilen kısma isabet eden bölümünün ayrıştırılması önem taşımaktadır.

Kur farkı faturası yedi günlük süre içinde düzenlenmelidir

Tahsilat tarihinde kesinleşen kur farkına ilişkin faturanın, Vergi Usul Kanunu'nun 231'inci maddesinde öngörülen azami yedi günlük süre içinde düzenlenmesi gerekir.

646 hesabının borçlandırılması yerine 656 hesabı kullanılmalıdır

Bir değerlendirme kaydının matematiksel olarak ters çevrilmesi amacıyla 646 Kambiyo Kârları hesabının borçlandırılması mümkün görünse de Tekdüzen Hesap Planı'nın hesap işleyişi bakımından bu yaklaşım uygun değildir.

646 hesabı kambiyo kârlarının izlendiği ve alacak çalışan, 656 hesabı ise kambiyo zararlarının izlendiği ve borç çalışan hesaptır. Bu nedenle dönem başı ters kayıtlarında 646 hesabının borçlandırılması yerine 656 hesabının kullanılması daha doğru bir muhasebe tekniğidir.

7. Sonuç

Dövizli satışlarda dönem sonu değerlemesi ile tahsilat tarihinde kesinleşen kur farkının birbirinden ayrılması gerekir. Dönem sonu değerlemeleri Vergi Usul Kanunu kapsamında alacağın bilanço tarihindeki Türk lirası değerinin belirlenmesine yönelik olup, bu işlemler nedeniyle KDV hesaplanmaz ve fatura düzenlenmez.

Tahsilat tarihinde satıcı lehine kesinleşen kur farkı için ise KDV hariç mal veya hizmet bedeli esas alınarak kur farkı faturası düzenlenmeli ve asıl işlemin tabi olduğu oran üzerinden KDV hesaplanmalıdır.

Muhasebe tekniği bakımından değerlendirme farklarının dönem başında ters çevrilmeden taşınması veya izleyen dönemin ilk gününde ters kayıtlarla kapatılması mümkündür. Her iki yöntem de tutarlı uygulandığında aynı dönemsel ve toplam net sonucu vermektedir.

Kanaatimizce, dövizli cari hesapların ve değerlendirme farklarının sağlıklı alt hesaplarda izlenebildiği işletmelerde birinci yöntem, dönemsel kur etkisini daha açık göstermesi ve 646-656 hesaplarında gereksiz brüt hareket oluşturmaması nedeniyle daha sade bir görünüm sağlamaktadır.

Buna karşılık, çok sayıda cari hesabın bulunduğu, muhasebe programının otomatik ters kayıt ürettiği veya operasyonel işlemlerin ilk fatura değeri üzerinden yürütülmesinin tercih edildiği işletmelerde ikinci yöntem daha pratik olabilir.

Yusuf İslam TURBİL

TEKNOGİRİŞİMLERDE HİSSE BAZLI ÜCRETLENDİRME VE VERGİ İSTİSNASI: GELİR VERGİSİ GENELTEBLİĞİ (SERİ NO: 335) ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

1. Giriş

Teknoloji girişimlerinin büyüme süreçlerinde en önemli sorunlardan biri, nitelikli iş gücünü bünyelerinde tutabilmek ve uzun vadeli bağlılık sağlayabilmektir. Özellikle erken aşama girişimlerde finansal kaynakların sınırlı olması, yüksek ücret politikalarının uygulanmasını güçleştirmektedir; bunun yerine çalışanlara şirket hissesi veya pay senedi verilmesi, uluslararası uygulamalarda yaygın olarak kullanılan bir teşvik mekanizması olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’de teknogirişim şirketlerinde çalışanlara hisse bazlı ücretlendirmeye ilişkin ilk vergi düzenlemesi, 2 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe giren 7524 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılmıştır. Söz konusu Kanun’un 2’nci maddesiyle, Gelir Vergisi Kanunu’nun mülga 17’nci maddesi yeniden düzenlenmiş ve teknogirişim şirketlerince çalışanlara bedelsiz veya indirimli pay senedi verilmesi suretiyle sağlanan menfaatlerde gelir vergisi istisnası sağlanmıştır. Düzenlemenin uygulama esasları ise 27 Eylül 2024 tarihli 326 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile açıklanmıştır. Buna dair değişikliklerin uygulama esasları ise 4 Temmuz 2026 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 335) ile açıklığa kavuşturulmuştur. Tebliğ esas itibarıyla yeni bir sistem kurmamakta, var olan mevcut düzenlemenin güncelleştirilmesi ve açıklayıcı olması açısından önem arz etmektedir.

Tebliğ ile Getirilen Başlıca Yenilikler

Tebliğde dikkat çeken ilk değişiklik, gelir vergisi istisnasının üst sınırının artırılmasıdır.

Önceki uygulamada çalışanlara verilen pay senetlerinde istisna tutarı daha düşük seviyede uygulanırken, yeni düzenleme ile istisna kapsamı çalışanın ilgili yıldaki bir yıllık brüt ücretinin iki katına kadar yükseltilmiştir, önceki düzenlemede bu oran tek kat olarak uygulanıyordu.

İkinci önemli değişiklik ise payların elde tutulma sürelerine ilişkindir. Düzenleme, çalışanların kısa vadeli kazanç amacıyla hisselerini hemen satmalarını engellemeyi hedeflemektedir. Buna göre;

- Payların iki yıl içinde elden çıkarılması halinde istisna nedeniyle alınmayan verginin tamamı, (önceki düzenlemede 3 yıl)
- Üç ila dört yıl arasında satılması halinde verginin %75’i, (önceki düzenlemede 4-6 yıl)
- Beş ila altı yıl arasında satılması halinde verginin %25’i, (önceki düzenlemede 7-12 yıl)

Bu tutarlar, vergi ziyası cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte işverenden tahsil edilecek

Buna karşılık payların altı yıldan daha uzun süre elde tutulması halinde herhangi bir geri ödeme söz konusu olmayacaktır. Böylece çalışanların şirket bünyesinde daha uzun süre kalmaları teşvik edilmektedir

Aynı Şirketler Topluluğundaki Payların Kapsama Alınması:

Tebliğin uygulamada önemli kolaylık sağlayan yönlerinden biri de aynı şirketler topluluğunda bulunan şirketlerin paylarının da belirli şartlar altında istisna kapsamına alınabilmesidir.

Özellikle teknoloji girişimlerinde çalışanlara doğrudan faaliyet gösterilen şirket yerine holding veya ana şirket hissesi verilmesi oldukça yaygın bir uygulamadır. Yeni düzenleme, grup şirketi yapılarında çalışanlara verilen payların da istisnadan yararlanabilmesine imkan sağlayarak uygulamadaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

İşten Ayrılma ve Vefat Durumunda Süre Hesabı

Çalışanın işten ayrılması halinde ayrıldıktan sonraki elde tutma süreleri, vefatı halinde ise mirasçılar tarafından elde tutulan süreler, elde tutma süresinin hesabında dikkate alınacaktır.

Durum Örnekleri

Örnek 1: Teknogirişim şirketi niteliğini haiz (A) A.Ş. ile hizmet erbabı (B) arasında yapılan sözleşme uyarınca 30/9/2026 tarihinde hizmet erbabı (B)'ye rayiç değeri 5.000.000 TL olan pay senetleri bedelsiz olarak verilmiştir. Hizmet erbabı (B)'nin 2026 yılına ilişkin bir yıllık brüt ücreti 2.600.000 TL olarak tespit edilmiştir.

Buna göre, bedelsiz olarak verilen pay senetlerinin verildiği tarihteki rayiç bedelinin hizmet erbabı (B)'nin bir yıllık brüt ücret tutarının iki katı olan $(2.600.000 \times 2 =)$ 5.200.000 TL'nin altında kalması nedeniyle bu şekilde sağlanan menfaatin tamamı gelir vergisinden istisna edilecektir.

Örnek 2: Teknogirişim şirketi niteliğini haiz (C) A.Ş. ile hizmet erbabı (D) arasında yapılan sözleşme uyarınca 10/6/2026 tarihinde hizmet erbabı (D)'ye rayiç değeri 2.500.000 TL olan pay senetleri bedelsiz olarak verilmiştir. Hizmet erbabı (D)'nin 2026 yılına ilişkin bir yıllık brüt ücreti 1.200.000 TL olarak tespit edilmiştir.

Buna göre, bedelsiz olarak verilen pay senetlerinin verildiği tarihteki rayiç bedelinin hizmet erbabı (D)'nin bir yıllık brüt ücret tutarının iki katını aşması nedeniyle, bu şekilde sağlanan menfaatin $(1.200.000 \times 2 =)$ 2.400.000 TL'lik kısmı gelir vergisinden istisna edilecektir. Bu tutarı aşan $(2.500.000 - 2.400.000 =)$ 100.000 TL'lik kısım ise brüte iblağ edilmek suretiyle gelir vergisine tabi tutulacaktır.

Örnek 3: Teknogirişim şirketi niteliğini haiz (I) A.Ş. hizmet erbabı (I)'ye 11/3/2027 tarihi itibarıyla 4.000.000 TL'lik pay senedini bedelsiz olarak vermiştir.

2027 yılına ilişkin brüt ücreti bu tarihte tam olarak tespit edilemeyen hizmet erbabı (I)'ye Mart 2027 döneminde aylık (maaş),

fazla mesai ve prim olmak üzere 210.000 TL ücret ödenmiştir. Buna göre istisnaya konu edilebilecek brüt ücret tutarı $(210.000 \times 12 =)$ 2.520.000 TL olarak dikkate alınmış ve 2027 yılında istisna uygulanabilecek tutar 5.040.000 TL olarak belirlenmiştir. Buna göre, bedelsiz pay senedi verilmek suretiyle sağlanan 4.000.000 TL'lik menfaatin tamamı istisna edilmiştir.

2027 yılı sonu itibarıyla hizmet erbabı (I)'nin gerçekleşen yıllık brüt ücretinin 1.950.000 TL, istisna uygulanabilecek tutarın ise 3.900.000 TL olduğu tespit edilmiş, $(4.000.000 - 3.900.000 =)$ 100.000 TL tutarında istisnadan fazladan faydalanıldığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, işveren tarafından Mart 2027 dönemine ilişkin muhtasar ve prim hizmet beyannamesi düzeltilerek, **fazladan faydalanılan 100.000 TL'lik istisna tutarı brüte iblağ edilmek suretiyle gelir vergisine tabi tutulacak ve hesaplanan vergi, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle tahsil edilecektir.**

Örnek 4: Teknogirişim şirketi niteliğini haiz (S) A.Ş., rayiç değeri 1.850.000 TL olan pay senetlerini, hizmet erbabı (Ş)'ye 11/11/2026 tarihinde bedelsiz olarak vermiştir. Hizmet erbabı (Ş)'nin 2026 yılına ilişkin yıllık brüt ücreti 1.200.000 TL'dir. Hizmet erbabı (Ş), 29/8/2029 tarihinde işten ayrılmış olup istisnaya konu edilen pay senetlerini 19/12/2033 tarihinde elden çıkarmıştır.

Söz konusu pay senetleri hizmet erbabı (Ş) tarafından altı yıl elde tutulduktan sonra elden çıkarıldığından istisnadan tam olarak faydalanılabilecek ve gelir vergisi tarhiyatı yapılması söz konusu olmayacaktır."

Hızlı Soru – Hızlı Cevap Köşesi

Teknogirişim pay senedi istisnasında yeni oran nedir?

Pay senedine ait rayiç değerinin, hizmet erbabının ilgili yıldaki yıllık brüt ücretinin iki katını aşmayan kısmı gelir vergisinden istisnadır.

Pay senetleri ne kadar sürede elden çıkarılırsa istisnanın tamamı geri alınır?

İktisap tarihinden itibaren iki tam yıl içinde elden çıkarılması halinde istisna edilen verginin tamamı tahsil edilir.

Altı yıldan fazla elde tutulan pay senetleri için vergi tahsili yapılır mı?

Hayır, altı yıldan fazla süreyle elde tutulan pay senetleri için istisnadan tam olarak yararlanılacağı için, herhangi bir vergi tahsilatı yapılması söz konusu olamaz.

Şirketler topluluğundaki başka bir şirketin pay senedi verilebilir mi?

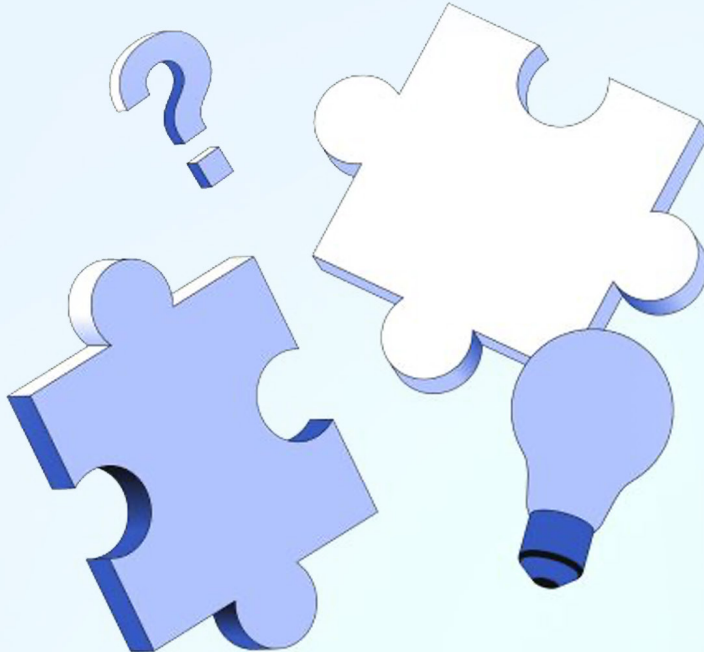
Evet, işverenin aktifinde yer alan aynı şirketler topluluğundaki şirketlerin pay senetleri de bedelsiz veya indirimli olarak verilebilir ve bu menfaat işveren şirket tarafından ödenen ücret sayılır.

İstisna nedeniyle alınmayan vergiye ceza uygulanır mı?

Hayır, elde tutma süresi şartlarının ihlali halinde vergi ziyaı cezası uygulanmaz, yalnızca gecikme faizi uygulanarak tahsil edilir.

Çalışanın işten ayrılması elde tutma süresini etkiler mi?

Hayır, işten ayrılma bile sonrasında pay senetlerinin elde tutulduğu süreler de elde tutma süresine dahil edilir.

Sonuç

Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 335), teknogirişim şirketlerinde çalışanlara pay senedi verilmesi uygulamasını önemli ölçüde değiştirerek güçlendiren ve uygulama esaslarını netleştiren bir düzenleme niteliğinde olup, yeni bir sistem kurulması amacı güdülmeyen göz önüne alınmakla birlikte, istisna sınırının artırılması, elde tutma sürelerinin kısaltılması ve Türkiye’deki start-up ekosisteminin uluslararası uygulamalara yaklaşması bakımından önemli gelişmeler barındırmaktadır. Bununla birlikte düzenlemenin olumlu yönü yalnızca vergisel avantajlardan ibaret olmayıp, girişim sermayesi piyasasının gelişmesi, şirket değerlemelerinin sağlıklı yapılması ve çalışanların hisse bazlı ödüllendirme kültürünü benimsemesiyle de yakından ilişkilidir. Önümüzdeki dönemde bu teşvik mekanizmasının uygulama sonuçlarının takip edilmesi, gerektiğinde kapsamının genişletilmesi ve uluslararası uygulamalar doğrultusunda geliştirilmesi, Türkiye’nin teknoloji yatırımları açısından rekabet gücünü artıracak önemli adımlardan biri olacaktır.

Özetler

Mustafa Fırat AK

KÜRESEL ASGARİ KURUMLAR VERGİSİNDE ÜLKE LİSTELERİ İLAN EDİLDİ

11 Temmuz 2026 tarihli ve 33307 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 11511 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile, küresel asgari kurumlar vergisi uygulaması kapsamında nitelikli yerel asgari tamamlayıcı kurumlar vergisi güvenli limanı olarak kabul edilen ülkeler ile nitelikli yerel asgari tamamlayıcı kurumlar vergisi ve nitelikli gelirin dahil edilmesi esasının uygulandığı ülke listeleri ilan edilmiştir.

Karar 01/01/2024 tarihinden itibaren başlayan hesap dönemleri kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Nitelikli Yerel Asgari Tamamlayıcı Kurumlar Vergisi Güvenli Limanı Olarak İlan Edilen Yerler (Ek-1)	Nitelikli Yerel Asgari Tamamlayıcı Kurumlar Vergisinin Uygulandığı Yerler (Ek-2)	Nitelikli Gelirin Dahil Edilmesi Esası Kapsamında Küresel Asgari Tamamlayıcı Kurumlar Vergisinin Uygulandığı Yerler (Ek-3)
Almanya	Almanya	Almanya
Avustralya	Avustralya	Avustralya
Avusturya	Avusturya	Avusturya
Bahamalar	Bahamalar	Belçika
Bahreyn	Bahreyn	Birleşik Krallık
Barbados	Barbados	Bulgaristan
Belçika	Belçika	Cebelitarık
Birleşik Arap Emirlikleri	Birleşik Arap Emirlikleri	Çekya
Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	Danimarka
Brezilya	Brezilya	Endonezya
Bulgaristan	Bulgaristan	Finlandiya
Cebelitarık	Cebelitarık	Fransa
Çekya	Çekya	Guernsey
Danimarka	Danimarka	Güney Afrika
Endonezya	Endonezya	Hırvatistan
Finlandiya	Finlandiya	Hollanda
Fransa	Fransa	Hong Kong
Guernsey	Guernsey	İrlanda
Güney Afrika	Güney Afrika	İspanya
Hırvatistan	Hırvatistan	İsveç
Hollanda	Hollanda	İsviçre
Hong Kong	Hong Kong	İtalya
İrlanda	İrlanda	Japonya

İspanya	İspanya	Jersey
İsveç	İsveç	Kanada
İsviçre	İsviçre	Katar
İtalya	İtalya	Kore Cumhuriyeti
Japonya	Japonya	Kuzey Makedonya
Kanada	Kanada	Lihtenştayn
Katar	Katar	Lüksemburg
Kenya	Kenya	Macaristan
Kuveyt	Kuveyt	Malezya
Kuzey Makedonya	Kuzey Makedonya	Man Adası
Lihtenştayn	Lihtenştayn	Norveç
Lüksemburg	Lüksemburg	Polonya
Macaristan	Macaristan	Portekiz
Malezya	Malezya	Romanya
Man Adası	Man Adası	Singapur
Norveç	Norveç	Slovenya
Polonya	Polonya	Tayland
Portekiz	Portekiz	Türkiye
Romanya	Romanya	Vietnam
Singapur	Singapur	Yunanistan

Değerlendirme

Söz konusu listeler, 7524 sayılı Kanun ile Türk vergi mevzuatına dahil edilen küresel asgari kurumlar vergisi kurallarının uygulanmasında önem taşımaktadır. Çok uluslu işletme gruplarının, faaliyet gösterdikleri ülkelerin Ek-1, Ek-2 ve Ek-3 kapsamındaki durumunu dikkate alarak tamamlayıcı kurumlar vergisi yükümlülüklerini değerlendirmeleri gerekmektedir.

Mustafa Fırat AK

NİTELİKLİ HİZMET PERSONELİNE SAĞLANAN ÜCRET İSTİSNASININ UYGULAMA ESASLARI BELİRLENDİ

4 Temmuz 2026 tarihli ve 33300 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 334) ile, 7582 sayılı Kanun kapsamında Gelir Vergisi Kanunu’nun 23’üncü maddesine eklenen ücret istisnasının uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Tebliğde; istisnadan yararlanabilecek personel, istisna uygulanacak ücret tutarları, uygulama yöntemi ile damga vergisi istisnasına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Bu Tebliğ Öncelikle Kimleri İlgilendiriyor?

Düzenleme; 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kapsamında faaliyet gösteren nitelikli hizmet merkezlerini, bu merkezlerde istihdam edilen nitelikli hizmet personelini, İstanbul Finans Merkezinde katılımcı belgesiyle faaliyet gösteren nitelikli hizmet merkezlerini ve yabancı yatırım yoğunluğu dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca uygun bulunan endüstri bölgelerinde faaliyet gösteren nitelikli hizmet merkezlerini doğrudan ilgilendirmektedir. Ayrıca, söz konusu işletmelerde ücret ve bordro süreçlerini yürüten işverenler ile insan kaynakları ve mali işler birimleri açısından da Tebliğ, ücret istisnasının uygulanmasına ilişkin önemli açıklamalar içermektedir.

İstisnanın Kapsamı

Tebliğe göre nitelikli hizmet personeline yapılan aylık ücret, mesai, prim, ikramiye, gider karşılığı ve benzeri tüm ödemeler ücret kapsamında değerlendirilmektedir. İstisna, bu ödemelerin brüt asgari ücretin belirlenen katlarına kadar olan kısmına uygulanacaktır.

Kimler Hangi Tutar İçin İstisnadan Yararlanabilecek?

Çalışılan yer	İstisna sınırı
Nitelikli hizmet merkezleri	Brüt asgari ücretin 3 katı
Cumhurbaşkanınca uygun bulunan endüstri bölgelerindeki nitelikli hizmet merkezleri	Brüt asgari ücretin 5 katı
İstanbul Finans Merkezinde faaliyet gösteren nitelikli hizmet merkezleri	Brüt asgari ücretin 5 katı

İlk Bakışta Bilinmesi Gerekenler

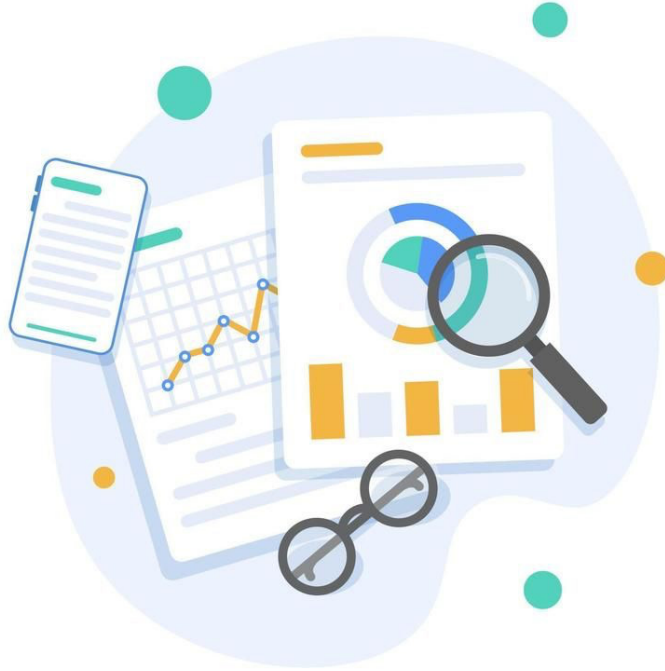
Kimler istisnadan yararlanabilir?	Nitelikli hizmet merkezlerinde istihdam edilen nitelikli hizmet personeli.
İstisna hangi ücretlere uygulanır?	Aylık ücret, prim, ikramiye, mesai, gider karşılığı ve benzeri ücret ödemelerine.
Ücret sınırı aşırsa ne olur?	Sınırı aşan kısım genel hükümlere göre vergilendirilir.
Damga vergisi istisnası var mı?	Evet. Gelir vergisinden istisna edilen ücret kısmı damga vergisinden de istisnadır.

Tebliğde Yer Alan Örnekler Ne Anlatıyor?

Örnek	Sonuç
Nitelikli hizmet merkezinde Brüt ücret 90.000 TL	Brüt asgari ücretin üç katının altında olduğundan ücretin tamamı istisnadan yararlanır.
Cumhurbaşkanınca uygun bulunan endüstri bölgelerindeki nitelikli hizmet merkezlerinde Brüt ücret 200.000 TL	Beş katı aşan kısım yani 34.850,00 TL genel hükümlere göre vergilendirilir.
İstanbul Finans Merkezinde Brüt ücret 150.000 TL	Beş kat sınırının altında kaldığından ücretin tamamı istisna kapsamındadır.
2026 yılı rakamlarına göre brüt asgari ücret: 33.030,00 TL	

Sonuç

Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 334) ile, nitelikli hizmet merkezlerinde istihdam edilen nitelikli hizmet personeline sağlanan ücret istisnasının uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar açıklığa kavuşturulmuştur. Tebliğ, istisnanın kapsamı, uygulanacak ücret sınırları, damga vergisi istisnası ve ücret sınırının aşılması halinde uygulanacak vergileme esaslarını belirleyerek uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesine katkı sağlamaktadır.

Mustafa Fırat Ak

YURT DIŞINDAN ELDE EDİLEN KAZANÇ VE İRATLARA İLİŞKİN GELİR VERGİSİ İSTİSNASININ UYGULAMA ESASLARI BELİRLENDİ

4 Temmuz 2026 tarihli ve 33300 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 333) ile, 7582 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4'üncü maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen mükerrer 20/D maddesi kapsamında düzenlenen yurt dışından elde edilen kazanç ve iratlara ilişkin gelir vergisi istisnasının uygulanmasına yönelik usul ve esaslar belirlenmiştir.

Tebliğde; istisnadan yararlanabilecek kişiler, başvuru usulü, istisna kapsamındaki gelirler, istisna belgesinin düzenlenmesi ile şartların sonradan kaybedilmesi halinde uygulanacak işlemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Bu Tebliğ Öncelikle Kimleri İlgilendiriyor?

Düzenleme, başta Türkiye'ye yerleşmeyi planlayan gerçek kişiler olmak üzere, yurt dışında kira, temettü veya diğer yatırım gelirleri elde edenler ile yurt dışında çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönmeyi planlayan kişileri yakından ilgilendirmektedir. Ayrıca, yurt dışı gelirlerinin Türkiye'de vergilendirilmesine ilişkin yükümlülükleri konusunda tereddüt yaşayan mükellefler açısından da Tebliğ önemli açıklamalar içermektedir.

İstisnadan Yararlanma Şartları

Tebliğe göre istisnadan yalnızca gerçek kişiler yararlanabilecektir. Bunun için, kişinin Türkiye'de yerleşmiş sayılmadan önceki son üç takvim yılında Türkiye'de ikametgâhının ve gelir vergisi mükellefiyetinin bulunmaması gerekmektedir. Ayrıca istisnadan yararlanılabilmesi için başvuru tarihi itibarıyla Türkiye'de yerleşmiş sayılması ve Tebliğde öngörülen süreler içerisinde bağlı bulunduğu vergi dairesine başvurarak "Yurt Dışından Elde Edilen Kazanç ve İratlar İçin İstisna Belgesi"ni alması gerekmektedir.

Vergi dairelerince yapılacak inceleme sonucunda şartların sağlandığının tespit edilmesi halinde mükellefe istisna belgesi düzenlenecektir.

Tebliğde ayrıca, Türkiye'de elde edilen her gelir unsurunun istisnadan yararlanmaya engel teşkil etmeyeceği açıklanmıştır. Buna göre, Türkiye'de yalnızca gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı veya değer artışı kazancı nedeniyle gelir vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek kişiler, diğer şartları da sağlamaları kaydıyla istisnadan yararlanabilecektir. Buna karşılık, son üç takvim yılı içerisinde ticari kazanç, serbest meslek kazancı veya ücret geliri nedeniyle gelir vergisi mükellefiyeti bulunan kişilerin ise istisna kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Tebliğde bu ayırım, örnek uygulamalarla da açıklığa kavuşturulmuştur.

Başvurunun Süresinde Yapılması Büyük Önem Taşıyor

Tebliğde, istisnadan yararlanabilmek için başvurunun süresinde yapılmasının zorunlu olduğu özellikle vurgulanmıştır. Bu kapsamda, istisnadan faydalanmak isteyen mükelleflerin yerleşmiş sayıldığı takvim yılının sonuna kadar, takvim yılının son iki ayında yerleşmiş sayılanların ise takip eden takvim yılının ikinci ayının sonuna kadar başvuruda bulunması gerekir.

İlk Bakışta Bilinmesi Gerekenler

Kimler bu istisnadan yararlanabilir?	Türkiye'ye yerleşmeden önceki son üç takvim yılında Türkiye'de ikametgâhı ve gelir vergisi mükellefiyeti bulunmayan gerçek kişiler gerekli şartları sağlamaları halinde istisnadan yararlanabilir.
Türkiye'de kira gelirim varsa istisnadan yararlanabilir miyim?	Evet. Tebliğe göre yalnızca gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı veya değer artışı kazancı nedeniyle mükellefiyet bulunması istisnaya engel değildir.
Türkiye'de ticari faaliyetim veya ücret gelirim varsa ne olur?	Son üç takvim yılında ticari kazanç veya ücret geliri nedeniyle gelir vergisi mükellefiyetiniz bulunuyorsa istisnadan yararlanmanız mümkün değildir.
Hangi gelirler istisna kapsamındadır?	Yalnızca yurt dışında elde edilen kazanç ve iratlar istisna kapsamındadır. Türkiye'de elde edilen ticari kazanç, ücret, kira geliri ve diğer gelirler genel hükümlere göre vergilendirilmeye devam eder.
Başvuruyu geç yaparsam ne olur?	Tebliğde öngörülen süre içerisinde başvurulmaması halinde istisna belgesi düzenlenmez.
Şartları sonradan taşımadığım anlaşılırsa?	İstisna iptal edilir; eksik vergiler vergi ziyai cezası ve gecikme faiziyle birlikte tahsil edilir.

İstisnanın Kapsamı

Tebliğde yalnızca yurt dışında elde edilen kazanç ve iratların istisna kapsamında olduğu açıkça belirtilmiştir. Türkiye'de elde edilen ticari kazanç, serbest meslek kazancı, ücret, kira geliri ve diğer gelir unsurları ise genel hükümler çerçevesinde vergilendirilmeye devam edecektir.

Bunun yanında, istisna kapsamındaki kazanç ve iratlar için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmeyeceği, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyeceği düzenlenmiştir. Ayrıca istisna kapsamındaki gelir ve iratlara ilişkin gider ve maliyetlerin vergiye tabi kazancın tespitinde dikkate alınamayacağı, bu gelirler üzerinden yurt dışında ödenen vergilerin ise Türkiye'de mahsup edilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Şartların Sonradan Kaybedilmesi

Tebliğde, istisna şartlarının sonradan taşınmadığının tespit edilmesi halinde uygulanacak usule de yer verilmiştir. Buna göre, şartları taşımadığı halde istisnadan yararlandığı belirlenen mükellefler adına eksik tahakkuk eden vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmak ve gecikme faizi hesaplanmak suretiyle tahsil edilecektir.

Sonuç

Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 333) ile, 7582 sayılı Kanun kapsamında ihdas edilen yurt dışından elde edilen kazanç ve iratlara ilişkin gelir vergisi istisnasının uygulama esasları ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Tebliğ, özellikle istisnadan yararlanma şartları, başvuru süreci, istisna kapsamındaki gelirlerin sınırları ve şartların sonradan kaybedilmesi halinin vergisel sonuçları bakımından uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesine yönelik önemli açıklamalar içermektedir.

Uğur OÇAR

KURUMLAR VERGİSİ GENEL TEBLİĞİ (SERİ NO: 1)'NDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR TEBLİĞ (SERİ NO: 26) RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANDI

Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) tarafından hazırlanan Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 26), 4 Temmuz 2026 tarihli ve 33300 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Tebliğ, 2/4/2026 tarihli ve 7577 sayılı ile 21/5/2026 tarihli ve 7582 sayılı Kanunlarla 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yapılan düzenlemelere ilişkin açıklamaları içeriyor. Toplam 11 maddeden oluşan Tebliğ, vakıf üniversitesi hastanelerinden üretim faaliyetlerindeki kurumlar vergisi indirimlerine, serbest bölge kazançlarından İstanbul Finans Merkezi ve nitelikli hizmet merkezi uygulamalarına kadar geniş bir yelpazede değişiklikler getiriyor.

Vakıf Üniversitesi Hastanelerine Tanınan Muafiyetler Kaldırılıyor

Tebliğin 1'inci maddesiyle, Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "4.2.1. Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kurumları" başlıklı bölümünde değişikliğe gidildi. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 56'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde, üniversitelerin ve yüksek teknoloji enstitülerinin genel bütçeye dâhil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyet, istisna ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak 7577 sayılı Kanun'un 2'nci maddesiyle 2547 sayılı Kanun'un ek 7'nci maddesine eklenen ve 1/1/2027 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan parantez içi hükümlerle, vakıflarca kurulan yükseköğretim kurumlarının Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki muafiyetten yararlanamayacağı düzenlendi.

Bu çerçevede, genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve bedel karşılığında sağlık hizmeti veren ve iktisadi işletme niteliğinde olan hastane ve benzeri sağlık kurumlarının 1/1/2027 tarihinden itibaren muafiyetleri ortadan kalkacağından, bu tarihten itibaren geçerli olmak üzere kurumlar vergisi mükellefiyet kayıtlarının tesis edilmesi gerekecek.

Serbest Bölge Kazançlarında Kapsam Genişletildi

Tebliğin 2'nci maddesiyle, Serbest Bölgeler Kanunu'nun geçici 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde 7577 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe uyum sağlandı. Buna göre, 1/1/2026 tarihinden itibaren elde edilen kazançlara uygulanmak üzere, serbest bölgelerde üretim faaliyetinde bulunan mükelleflerin bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin yalnızca yurt dışına satışından elde edilen kazançları değil, aynı zamanda serbest bölge içine veya diğer serbest bölgelere yapılan satışından elde edilen kazançları da gelir veya kurumlar vergisinden müstesna tutulacak.

Fason İmalat ve İstisna Kapsamındaki Satışlarda Yeni Düzenleme

Tebliğin 3 ve 4'üncü maddelerinde, serbest bölge istisnası kapsamındaki fason imalat ile istisna kapsamındaki satış yönlerine ilişkin ibarelerde değişikliğe gidildi. Daha önce yalnızca "yurt dışına" ifadesini içeren düzenlemeler, "yurt dışına, serbest bölge içine veya diğer serbest bölgelere" şeklinde genişletilerek, serbest bölgeler arasındaki ve bölge içindeki satışlar da istisna kapsamına alındı.

İstanbul Finans Merkezi Bölgesindeki Kurumlar İçin Yurt Dışı Kazanç İndirimi

Tebliğ'in 5'inci maddesiyle, İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyette bulunan kurumların yurt dışından elde ettikleri kazançlarda indirim uygulamasına ilişkin kapsamlı düzenlemeler getirildi. 7582 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen (i) bendi uyarınca, kurumların yurt dışından satın aldıkları malları Türkiye'ye getirmeksizin yurt dışında satmaları veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden elde ettikleri kazançların yüzde 95'inin kurum kazancından indirilebileceği hükme bağlandı.

Bu indirimden yararlanabilmek için, aracılık faaliyetine ilişkin malların satıcısı ve alıcısının Türkiye'de bulunmaması, kazancın elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması ve İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyette bulunan kurumların 7412 sayılı Kanun kapsamında katılımcı belgesine sahip olmaları gibi şartlar aranıyor. Endüstri bölgelerinde faaliyet gösteren kurumlar için ise bölgenin yabancı yatırım yoğunluğuna göre Cumhurbaşkanınca uygun bulunmuş endüstri bölgesi olması gerekiyor. İndirim oranı İstanbul Finans Merkezi Bölgesi kurumları bakımından yüzde 100, diğer bölgelerdeki kurumlar bakımından ise yüzde 95 olarak uygulanacak.

Tebliğde, yurt dışında mukim kişi veya kurumlardan satın alınan belirli bir ürün veya hizmet karşılığı aktivasyon kodu, e-pin kodu, oyun kodu, dijital ürün kodu, lisans kodu gibi kodların, niteliğinin ve içeriğinin değiştirilmemesi şartıyla, Türkiye'de herhangi bir tasarrufa ve kullanıma konu edilmeksizin doğrudan yurt dışında satılması hâlinde de indirim kapsamında değerlendirileceği belirtildi. Bununla birlikte, henüz hizmete erişim, kullanım veya yararlanma hakkını temsil etmeyen ön ödeme niteliğindeki araçların (hediye kartı, bakiye, cüzdan kodu gibi) satımından elde edilen kazançlara ise indirim uygulanmayacağı açıklandı.

Nitelikli Hizmet Merkezi Olarak Faaliyette Bulunan Kurumlara Yurt Dışı Kazanç İndirimi

Tebliğ'in 6'ncı maddesiyle, 7582 sayılı Kanun'la Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasına eklenen (j) bendi çerçevesinde, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kapsamında nitelikli hizmet merkezi olarak faaliyette bulunan kurumların, münhasıran bu faaliyetleri kapsamında yurt dışından elde ettikleri kazançların yüzde 95'inin kurum kazancından indirilebileceği düzenlendi. Endüstri bölgelerinde ve İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde faaliyet gösteren kurumlar bakımından ise bu oran yüzde 100 olarak uygulanacak. İndirim, nitelikli hizmet merkezinin faaliyete geçtiği hesap dönemi dâhil yirmi hesap dönemi boyunca geçerli olacak.

Kazancın elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresinin sonuna kadar Türkiye'ye transfer edilmeyen kazançlar için indirimden yararlanılması mümkün olmayacak. Süresinde transfer edilmeyen kazançlar, daha sonraki dönemlerde Türkiye'ye transfer edilse dahi bu indirim uygulamasından faydalanamayacak.

Üretim Faaliyetlerinden Elde Edilen Kazançlarda Kurumlar Vergisi Oranı 12,5 Puan İndirimli Uygulanacak

Tebliğ'in en kapsamlı değişikliklerinden biri 7'nci maddede yer alıyor. 7582 sayılı Kanun'un 8'inci maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 32'nci maddesinin yedinci, sekizinci ve dokuzuncu fıkralarında yapılan değişiklikle, sanayi sicil belgesini haiz ve fiilen üretim faaliyetiyle iştigal eden kurumların münhasıran üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlarına uygulanan kurumlar vergisi oranı indirimli, daha önce 1 puan olan indirim oranı 12,5 puana yükseltildi. Zirai üretim faaliyetiyle iştigal eden kurumların münhasıran bu üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlarına da aynı indirimli oran uygulanacak.

Bu düzenleme, 7582 sayılı Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca 2027 hesap döneminden itibaren elde edilen kazançlara uygulanmak üzere yürürlüğe girdi. Buna göre, 2027 yılı ve izleyen vergilendirme dönemlerinde sanayi sicil belgesini haiz ve fiilen üretim faaliyetiyle iştigal eden kurumların münhasıran üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlarına kurumlar vergisi oranı 12,5 puan indirimli, yani yüzde 12,5 olarak uygulanacak. Özel hesap dönemine tabi olan kurumların ise 2027 takvim yılında başlayan özel hesap dönemi ve izleyen vergilendirme dönemlerinde münhasıran üretim faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlara 12,5 puan indirimli uygulanacak.

İndirimli oranın uygulanabilmesi için, mükellefin sanayi sicil belgesine sahip olması ve fiilen üretim faaliyetiyle iştigal etmesi şart. Yazılım, bilişim ve benzeri hususlarda gerçekleştirilen üretim faaliyeti sonucu elde edilen kazançlara da kurumlar vergisi oranı 12,5 puan indirimli uygulanabilecek. Sanayi sicil belgesini haiz mükelleflerin üretim faaliyetlerinin yanı sıra diğer faaliyetlerden de kazanç elde etmesi hâlinde, 12,5 puan indirim uygulanacak matrah, fiilen yapılan üretimden elde edilen kazancın ticarî bilanço kârına oranlanması suretiyle tespit edilecek.

İhracat Faaliyetlerinden Elde Edilen Kazançlarda İlave 5 Puan İndirim

Üretim ve ihracat faaliyetlerinin birlikte yapılması hâlinde, ihracattan elde edilen kazanca isabet eden kısma ayrıca 5 puan indirim daha uygulanacak. Böylece, üretim faaliyetiyle iştigal eden ve ürettiği ürünleri ihraç eden kurumlar, ihracattan elde ettikleri kazançları bakımından toplamda 17,5 puan indirimli kurumlar vergisi oranından yararlanabilecek. Ancak ihracattan elde edilen kazanca ikinci defa indirim yol açacak şekilde ayrıca 5 puan indirim uygulanmayacak.

Halka Arz Edilen Kurumlara 2 Puan İndirim

Tebliğ ile payları Borsa İstanbul Pay Piyasasında ilk defa işlem görmek üzere en az yüzde 20 oranında halka arz edilen kurumlara ilişkin düzenleme de güncellendi. Bu kurumların, paylarının ilk defa halka arz edildiği hesap döneminden başlamak üzere beş hesap dönemine ait kurum kazançlarının tamamına kurumlar vergisi oranı 2 puan indirimli olarak uygulanmaya devam edecek. Üretim veya ihracat faaliyetinden kaynaklanan kazanç için oran indirimli, Kanun'un 32'nci maddesinde yer alan diğer indirimler uygulandıktan sonra tespit edilen kurumlar vergisi oranına uygulanacak.

Asgari Kurumlar Vergisinde Düşülecek İstisna ve İndirimlere Yeni Kalemler Eklendi

Tebliğin 8'inci maddesiyle, yurt içi asgari kurumlar vergisi hesaplamasında kurum kazancından düşülen istisna ve indirimler arasına yeni bentler eklendi. Buna göre, kurumların yurt dışından satın alınan malları Türkiye'ye getirmeksizin yurt dışında satmalarından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden sağladıkları kazançlarda indirim (5520 sayılı Kanun madde 10/1-i), nitelikli hizmet merkezi olarak faaliyette bulunan kurumların yurt dışından elde ettikleri kazançlarda indirim (5520 sayılı Kanun madde 10/1-j) ile İstanbul Finans Merkezi Bölgesinde gerçekleştirilen finansal hizmet ihracı kapsamındaki kazançlarda indirim (7412 sayılı Kanun madde 6/1-a) kalemleri asgari kurumlar vergisi matrahından düşülecek kalemler arasına alındı.

Asgari Kurumlar Vergisinde Düşülmeyen İndirim Kalemi Kaldırıldı

Tebliğin 9'uncu maddesiyle, yurt içi asgari kurumlar vergisi hesaplamasında kurum kazancından düşülmeyen istisna ve indirimler arasında yer alan (ğ) bendi yürürlükten kaldırıldı.

Uğur OÇAR

BAZI VARLIKLARIN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI HAKKINDA GENEL TEBLİĞ (SERİ NO: 1) RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANDI

Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) tarafından hazırlanan "Bazı Varlıkların Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Genel Tebliğ (Seri No: 1)", 4 Temmuz 2026 tarihli ve 33300 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Tebliğ, 21/5/2026 tarihli ve 7582 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10'uncu maddesiyle 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 19'uncu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenliyor.

Düzenlemenin Amacı ve Kapsamı

Tebliğ ile gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışında bulunan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının yurda getirilerek millî ekonomiye kazandırılması; gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin Türkiye'de bulunan ancak kanuni defter kayıtlarında yer almayan aynı türdeki varlıklarının kayıt altına alınması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmayan kişilerin de yurt içindeki varlıklarını bildirmesi amaçlanıyor.

Bildirim Süresi ve Usulü

Yurt dışında bulunan varlıklar, 31/7/2027 tarihine (bu tarih dâhil) kadar Türkiye'deki banka veya aracı kurumlara EK-1'de yer alan form aracılığıyla bildirilebilecek. Bildirimler, vekiller veya kanuni temsilciler tarafından da yapılabilecek. Banka ve aracı kurumlar, bildirimde bulunanlardan bildirim konu varlıklara ilişkin herhangi bir belge talep etmeyecek.

Tek bildirim verilmesi esas olmakla birlikte, bildirim yapıldığı her ay farklı bir vergilendirme dönemi olarak kabul edildiğinden, 31/7/2027 tarihine kadar birden fazla bildirimde bulunulması mümkün. Aynı ay içinde yapılan bildirimler düzeltilebilecek; sonraki aylarda ise bildirim yapıldığı tarihten itibaren iki aylık Türkiye'ye getirme süresini aşmamak kaydıyla düzeltme yapılabilecek. Ancak bildirim konu varlıklar banka veya aracı kurumlara yatırıldıktan sonra düzeltme ve iade yolu kapanıyor. Bildirim süresinin sona ermesinin ardından düzeltme talepleri dikkate alınmayacak.

Vergi Oranları ve İndirimli Oran Uygulaması

Bildirilen varlıkların değeri üzerinden yüzde 5 oranında vergi peşin olarak tahsil edilecek ve banka veya aracı kurumlarca vergi sorumlusu sıfatıyla bildirimi izleyen ayın on beşinci günü akşamına kadar bağlı bulunan vergi dairesine beyan edilip ödenecek.

Ancak bildirilen varlıkların vadeli hesaplarda, Devlet iç borçlanma senetlerinde, kira sertifikalarında veya girişim sermayesi yatırım fonlarında belirli sürelerle tutulacağının taahhüt edilmesi hâlinde vergi oranı önemli ölçüde düşürülüyor. Buna göre en az 5 yıl taahhüt verilmesi hâlinde yüzde 0, en az 4 yıl için yüzde 1, en az 3 yıl için yüzde 2, en az 2 yıl için yüzde 3, en az 1 yıl için ise yüzde 4 oranı uygulanacak. Bu indirimli orandan yararlanabilmek için EK-2'de yer alan taahhütnamenin bildirim sırasında banka veya aracı kuruma verilmesi zorunlu tutuldu; taahhütnamelerden damga vergisi alınmayacak.

1/1/2027 tarihinden 31/7/2027 tarihine kadar yapılacak bildirimlerde bu oranlara yarım puan ilave edilecek. Sürenin Cumhurbaşkanlığı yetkisiyle uzatılması hâlinde ise uzatılan dönemde toplam 1 puanlık artış uygulanacak.

Türkiye'ye Getirme Zorunluluğu

Bildirim konu edilen yurt dışı varlıkların, bildirim yapıldığı tarihten itibaren iki ay içinde Türkiye'deki banka veya aracı kurumlarda mevcut ya da yeni açılan bir hesaba transfer edilmesi gerekiyor. Fiziki olarak getirilen varlıkların ise gümrük işlemlerinin tamamlanmasını takip eden ilk iş günü sonuna kadar banka veya aracı kurumlara yatırılması zorunlu. Gümrük İdaresinin, yapılan bildirimlere ilişkin bilgileri alındığı ayı takip eden ay sonuna kadar elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmesi öngörülüyor.

Taşınmaz gibi doğrudan kapsama girmeyen varlıklar ise 31/7/2027 tarihine kadar kapsamdaki varlıklara dönüştürülmek suretiyle Türkiye'ye getirilebilecek.

Yurt İçi Kayıt Dışı Varlıklar

Gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin sahip olduğu, Türkiye’de bulunan ancak kanuni defter kayıtlarında yer almayan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları da aynı süre ve usul çerçevesinde bankalara veya aracı kurumlara bildirilebilecek. Gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmayan kişiler ile defter tutma zorunluluğu olmayan mükellefler de bildirimde bulunarak düzenlemeyi yararlanabilecek; ancak bu kişilerin varlıklarını bildirim tarihi itibarıyla banka veya aracı kurumlardaki hesaplara yatırımları ve durumu tevsik edici belgelerle kanıtlamaları gerekiyor.

Kanuni Defter Kayıtlarına İntikal ve Özel Fon Hesabı

Bildirilen varlıkların, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca defter tutan mükelleflerle kanuni defterlere kaydedilmesi zorunlu. Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, bildirim konu ettikleri kıymetler için pasifte özel fon hesabı açacak. Söz konusu fon hesabı sermayenin cüz’ü addolunacak, bildirim tarihinden itibaren iki yıl geçmedikçe işletmeden çekilemeyecek ve sermayeye ilave dışında başka bir amaçla kullanılamayacak. İşletmenin tasfiyesi ile Gelir Vergisi Kanunu’nun 81’inci maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 19 ve 20’nci maddeleri kapsamındaki devir ve bölünme hâllerinde bu tutarlar vergilendirilmeyecek.

Bildirim konu edilen varlıkların elden çıkarılmasından doğan zararlar, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider veya indirim olarak kabul edilmeyecek. Ödenen vergiler ise hiçbir suretle gider yazılamayacak ve başka bir vergiden mahsup edilemeyecek.

Vergi İncelemesi ve Tarhiyat Yapılmaması

Tebliğin en kritik düzenlemelerinden biri, gerekli şartların sağlanması hâlinde bildirilen varlıklara isabet eden tutarlar için vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmayacak olması. Bu korumadan yararlanabilmek için yurt dışı varlıkların süresinde getirilmesi, verginin ödenmesi, taahhütlere uyulması ve defter tutan mükelleflerle varlıkların kanuni defterlere kaydedilip pasifte özel fon hesabı açılması şart.

Bildirim dışındaki nedenlerle başlayan vergi incelemeleri sonucunda bulunan matrah farkının, bildirilen varlıklardan kaynaklandığının tespiti hâlinde, fark bildirilen tutara eşit veya düşükse gelir/kurumlar vergisi ve KDV yönünden tarhiyat yapılmayacak; matrah farkının bildirilen tutarı aşması durumunda ise yalnızca aradaki fark üzerinden tarhiyat yapılacaktır.

Öte yandan vergi incelemesine başlanılan veya takdir komisyonuna sevk edilen tarihten sonra yapılan bildirimler, inceleme ve takdir sonucu bulunan matrah farklarına karşı koruma sağlamayacak.

Taahhüt İhlali Hâlinde Uygulanacak Yaptırımlar

Taahhüt edilen sürelerle uyulmaması durumunda, varlığın bulunduğu banka veya aracı kurum tarafından bildirim tutarı esas alınarak zamanında alınmayan vergi tutarı tespit edilecek ve gecikme faizi ile birlikte kesinti yoluyla tahsil edilecek. Bu vergi, tahsil edildiği ayı takip eden on beşinci gün akşamına kadar vergi dairesine ödenecek. Zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyai cezası uygulanmayacak.

Bildirilen varlıkların Türkiye’ye getirilmemesi veya banka ya da aracı kurumlara transfer edilmemesi ya da yatırılmaması suretiyle şartların ihlali hâlinde ise taahhüt nedeniyle zamanında alınmayan vergiler gecikme faiziyle birlikte vergi dairesince aranacak; bu vergiler için de vergi ziyai cezası uygulanmayacak.

Yusuf İslam Turbil

31 TEMMUZ 2026 TARİHLİ 7590 SAYILI KANUN İLE NÜKLEER ENERJİ SANTRALİ YATIRIMLARINA YÖNELİK VERGİSEL TEŞVİKLER

Türkiye, artan enerji ihtiyacının güvenli, sürdürülebilir ve çevre dostu kaynaklardan karşılanabilmesi amacıyla son yıllarda nükleer enerji yatırımlarına önemli ölçüde ağırlık vermektedir. Özellikle Akkuyu Nükleer Güç Santrali ile başlayan süreç, Sinop ve Trakya'da planlanan yeni santral projeleriyle birlikte uzun vadeli bir enerji politikasının temel unsurlarından biri hâline gelmiştir. Ancak nükleer enerji santralleri, yüksek sermaye gerektiren, yatırım süresi oldukça uzun olan ve finansman maliyetleri bakımından diğer enerji yatırımlarından ayrılan projelerdir. Bu nedenle birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de bu yatırımların vergi politikaları aracılığıyla desteklenmesi tercih edilmektedir.

Bu kapsamda 31 Temmuz 2026 tarihli ve 32972 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7590 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile nükleer enerji santrali yatırımlarına yönelik önemli vergisel teşvikler yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun ile 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yatırımcıların finansman yükünü azaltmaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin ortak amacı; uzun yatırım süresine sahip nükleer enerji projelerinin maliyetini azaltmak, yatırım ortamının öngörülebilirliğini artırmak ve Türkiye'nin enerji arz güvenliğini desteklemektir.

Damga Vergisi Kanununda Yapılan Düzenleme

7590 sayılı Kanun'un ilk önemli değişikliği 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun Ek (2) sayılı tablosunda yapılmıştır. Düzenleme ile nükleer enerji santrallerinden elektrik üretmek amacıyla ön lisans veya üretim lisansı alan şirketlerin yatırım sürecinde düzenledikleri çeşitli belgeler damga vergisinden istisna edilmiştir. Böylece yatırımın gerçekleştirilmesi amacıyla düzenlenen sözleşmeler, kredi belgeleri, taahhütnameler, ihale evrakları ve benzeri hukuki işlemler nedeniyle damga vergisi ödenmeyecektir.

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda Yapılan Düzenlemeler

7590 sayılı Kanun ile nükleer enerji santrali yatırımlarına yönelik en kapsamlı değişikliklerden biri 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu kapsamında gerçekleştirilmiştir. 7590 sayılı Kanun ile getirilen düzenleme sayesinde nükleer enerji santrali yatırımlarında inşaat faaliyetleri kapsamında yüklenilen ve indirim yoluyla giderilemeyen KDV'nin belirli şartlar dâhilinde iade edilmesine imkân tanınmıştır. Böylece yatırımcıların yıllarca devreden KDV taşımalarının önüne geçilmesi ve yatırımların nakit akışının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu düzenlemenin yalnızca vergisel bir kolaylık olarak değerlendirilmesi eksik olacaktır.

Aslında burada devlet, yatırımcıdan tahsil ettiği KDV'yi uzun yıllar boyunca kendi bünyesinde tutmak yerine belirlenen şartlar gerçekleştiğinde yatırımcıya geri ödemeyi tercih etmektedir. Dolayısıyla yatırımcı açısından yeni bir vergi avantajı yaratılmasından ziyade, yatırım döneminde oluşan finansman yükünün azaltılması söz konusudur. Bu yönüyle düzenleme, özellikle uluslararası finans kuruluşlarından kredi kullanan büyük ölçekli enerji projelerinde faiz maliyetlerinin düşürülmesine de dolaylı katkı sağlamaktadır. Düzenlemenin dikkat çeken bir diğer yönü ise uygulama süresinin oldukça uzun tutulmuş olmasıdır. Kanun ile getirilen teşviklerin 31 Aralık 2045 tarihine kadar uygulanacak olması, yalnızca devam eden projeler bakımından değil, gelecekte hayata geçirilmesi planlanan nükleer enerji santralleri açısından da hukuki öngörülebilirlik sağlamaktadır.

Büyük ölçekli enerji yatırımlarında yatırımcıların en fazla önem verdiği hususlardan biri, teşvik mekanizmalarının yatırım süresi boyunca devam edeceğine ilişkin güvencedir. Bu nedenle teşvik süresinin yaklaşık yirmi yıllık bir perspektifle belirlenmiş olması, yatırım ortamının istikrarı bakımından önemli bir güvence niteliği taşımaktadır.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Yapılan Düzenleme

7590 sayılı Kanun'un nükleer enerji yatırımlarına ilişkin bir diğer önemli değişikliği 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu düzenleme doğrudan yatırım finansmanını ilgilendirmekte olup, özellikle uluslararası sermaye ile finanse edilen nükleer enerji projelerinde ortaya çıkabilecek vergisel risklerin azaltılmasını hedeflemektedir.

Bilindiği üzere Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci maddesinde düzenlenen örtülü sermaye müessesesi, şirketlerin ortaklarından veya ilişkili kişilerden öz sermaye fazla borçlanma yoluyla finansman sağlamalarını engellemeye yönelik bir vergi güvenlik müessesesidir. Kanun koyucu, işletmelerin öz kaynak yerine sürekli borç kullanarak vergi matrahını aşındırmasını önlemek amacıyla Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun hesap döneminin başındaki öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye olarak kabul etmekte ve buna bağlı faiz ile benzeri finansman giderlerinin kurum kazancından indirilmesini sınırlandırmaktadır.

Ancak nükleer enerji yatırımları klasik ticari yatırımlardan oldukça farklıdır. Bu projelerin yatırım tutarı milyarlarca dolar seviyesine ulaşmakta, geri dönüş süreleri uzun olmakta ve finansmanın önemli bir bölümü uluslararası kredi kuruluşları, ihracat kredi ajansları veya hükümetler arası finansman modelleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu projelerde yüksek borçlanma, vergiden kaçınma amacıyla değil, yatırımın doğası gereği ortaya çıkan zorunlu bir finansman yöntemidir.

Kanun koyucu da bu gerçeği dikkate alarak 7590 sayılı Kanun ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nda özel bir düzenlemeye gitmiştir. Yapılan değişiklik sayesinde nükleer enerji santrali yatırımlarına yönelik belirli finansman işlemlerinde örtülü sermaye uygulamasında esas alınan oran yatırımcı lehine yeniden belirlenmiştir.

Böylece yatırımın finansman yapısından kaynaklanan vergisel belirsizliklerin azaltılması ve uluslararası kredi kuruluşlarının projelere finansman sağlamasının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yapılan değişiklik, ilk bakışta teknik bir vergi düzenlemesi gibi görünse de etkileri itibarıyla oldukça geniş kapsamlıdır. Düzenleme sayesinde yüksek maliyetli ve uzun vadeli nükleer enerji projelerinin finansman yapısı güçlendirilmekte, yatırımcıların karşılaşılabileceği vergisel riskler azaltılmakta ve Türkiye'nin enerji alanındaki stratejik yatırımlarına yönelik hukuki güven artırılmaktadır. Bu yönüyle söz konusu değişiklik, yalnızca vergi tekniğine ilişkin bir düzenleme değil; enerji politikası, yatırım hukuku ve kamu maliyesinin ortak hedeflerine hizmet eden bütüncül bir teşvik mekanizmasının önemli bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Bu girişten sonra sırasıyla şu bölümler gelmeli:

2. 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda Yapılan Düzenlemeler

- Geçici 47. madde neden eklendi?
- 31.12.2045 tarihinin önemi.
- İnşaat işleri nedeniyle yüklenilen ancak indirim yoluyla giderilemeyen KDV'nin iadesi.
- Makine ve teçhizat teslimlerinde KDV istisnasının kapsamı.
- Düzenlemenin yatırımcı açısından nakit akışına etkisi.

3. 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Yapılan Düzenleme

- Kanuna eklenen Geçici 20. madde.
- Örtülü sermaye uygulamasında %50 yerine %25 oranının uygulanmasının gerekçesi.
- Hükümetler arası anlaşmalarla finanse edilen nükleer projelerde yabancı kredi kullanımının vergisel etkisi.
- Düzenlemenin uluslararası yatırım finansmanı bakımından değerlendirilmesi.

Bu yapı, TEMA dergisi gibi mali mevzuat odaklı bir yayında hem teknik hem de akıcı bir anlatım sağlar. Ayrıca kanun maddeleri üzerinden ilerlediği için okuyucuya sadece düzenlemenin ne getirdiğini değil, bu değişikliklerin vergi hukuku açısından neden önemli olduğunu da açıklamış olur.

Yusuf İslam Turbil

7590 SAYILI KANUN İLE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU'NUN 12'NCİ MADDESİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİK: MOTORLU TAŞITLARDA ASGARİ MAKTU VERGİ UYGULAMASI

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, belirli mal ve ürün gruplarının vergilendirilmesini düzenleyen ve uygulamada önemli mali sonuçlar doğuran temel vergi kanunlarından biridir. Kanuna ekli listeler kapsamında vergilendirilen mallar arasında motorlu taşıtlar gerek yüksek ekonomik değerleri gerekse ÖTV gelirleri içerisindeki payları nedeniyle özel bir öneme sahiptir. Motorlu taşıtların ÖTV'ye tabi tutulmasında temel yöntem, Kanun'un 12'nci maddesi kapsamında belirlenen vergi oranlarının vergi matrahı üzerine uygulanması suretiyle hesaplanan **nispi vergileme sistemi** olmuştur.

Nispi vergilemede ödenecek ÖTV tutarı, aracın vergisiz satış bedeline bağlı olarak değişmektedir. Başka bir ifadeyle, yüksek matraha sahip araçlarda daha yüksek, düşük matraha sahip araçlarda ise daha düşük ÖTV tutarı ortaya çıkmaktadır.

Ancak ekonomik koşullardaki değişimler, araç fiyatlarında meydana gelen artışlar ve mevcut matrah yapılarının zaman içerisinde güncelliğini kaybetmesi sonucunda bazı araç gruplarında hesaplanan ÖTV tutarlarının beklenen seviyelerin altında kalması mümkün hale gelmiştir.

Bu kapsamda 7590 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14'üncü maddesiyle 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun 12'nci maddesinde değişiklik yapılmıştır.

GİRİŞ

Asgari maktu ÖTV uygulaması, **7590 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle kanunlaşmış** ve 31 Temmuz 2026 tarihli, 33326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan metne göre nispi oran üzerinden hesaplanan ÖTV, (L) sınıfı araçlarda **30.000 TL'den**, diğer araçlarda **100.000 TL'den az** olamamaktadır. (L) sınıfında olup içten yanmalı motoru bulunanlar, (L) sınıfında olup elektrik motor gücü 4 kW altında olanlar ve (T) sınıfı araçlar ise kapsam dışında bulunmaktadır. Tutarlar her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmasıyla birlikte, hesaplanan tutarların 100 TL'yi aşmayan kesirleri dikkate alınmaz.

DÜZENLEMENİN GENEL ÇERÇEVESİ

Kabul edilen bahse konu kanun, ÖTV açısından vergilendirmede birbiriyle bağlantılı fakat üç ayaklı bir değişikliği barındırmaktadır;

1. Asgari maktu (taban) ÖTV getirildi: ÖTV, bugüne kadar aracın vergisiz satış bedeli (matrah) üzerinden **yalnızca oransal** olarak hesaplanıyordu. Düzenlemeyle birlikte oransal hesap sonucu bulunan tutar, kanundaki taban tutarın altında kalıyorsa taban tutar uygulanacak. Yani ÖTV'ye bir alt sınır getirilmiş oldu.

2. Oranı belirleyen kriterlerse genişletildi: ÖTV Kanunu'nun 12'nci maddesinde Cumhurbaşkanı'na tanınan farklılaştırma yetkisinin dayanacağı ölçütler; **motor gücü, silindir hacmi, çekiş sistemi, batarya kapasitesi, emisyon değeri, menzil ve araç sınıfı** olarak sayıldı.

3. Cumhurbaşkanı'na geniş ve yeni bir yetki: Kanunla belirlenen asgari maktu vergi tutarlarını **10 katına kadar artırma** veya **sıfıra kadar indirme** yetkisi Cumhurbaşkanı'na tanındı.

Ayrıca 100.000 TL ve 30.000 TL tutarların, her yıl **Vergi Usul Kanunu uyarınca ilan edilen yeniden değerlendirme oranında** otomatik olarak artırılacağı öngörüldü. Bu, taban verginin enflasyon karşısında erimesini engelleyen ve tutarları her yıl kendiliğinden yukarı taşıyan bir mekanizma anlamına geliyor.

ÖTV Kanunu'na eklenen düzenlemeyle 87.03 G.T.İ.P. numaralı araçlarda nispi oran üzerinden hesaplanan ÖTV için alt sınır getirildi.

- Kapsamdaki L sınıfı araçlarda ÖTV, 30 bin TL'den az olamayacak.
- Diğer kapsamdaki araçlarda ÖTV, 100 bin TL'den az olamayacak.
- Belirli düşük güçlü L sınıfı araçlar ile T sınıfı araçlar kapsam dışında olacak.
- Tutarlar her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılabilecek.
- Cumhurbaşkanı tutarları on katına kadar artırabilecek veya sıfıra kadar indirebilecek.

Yetki; motor gücü, motor hacmi, çekiş sistemi, menzil, batarya kapasitesi, emisyon, araç sınıfı ve taşıma kapasitesi gibi ölçütlere göre farklı tutarlar belirlenmesini de kapsıyor.

PEKİ YA HANGİ ARAÇLAR ETKİLENECEK?

Taban vergi, yapısı gereği yalnızca düşük oranda ÖTV'ye tabi olan araçları etkiler. Orta ve üst segmentte oransal ÖTV oldukça yüksek tutarlarda olduğundan dolayı, bu araçlar için fark yaratacak kadar bir değişiklik olmaz.

- **En çok etkilenenler:** Giriş seviyesi ve mikro ölçekli elektrikli araçlar. Elektrikli otomobillerde ÖTV oranı, motor gücü ve matraha göre %10 gibi düşük seviyelerden başladığı için taban vergi asıl burada devreye giriyor.
- **Etkilenenler:** Oransal ÖTV'si 30.000 TL'nin altında kalan motosiklet ve scooterlar.
- **Kapsam dışı:** Motor gücü 4 kW'ın altındaki elektrikli motosiklet ve scooterlar ile tarım traktörleri (T sınıfı) gibi (II) sayılı listede farklı rejime tabi araçlar.

- **Değişmeyen:** Engelli araç ÖTV istisnası (ÖTV Kanunu m.7/2) gibi istisna hükümleri ayrı maddelerde düzenlendiğinden bu değişiklikten doğrudan etkilenmez. İstisna kapsamında olan araçlarda VDO oluşmadığından dolayı, doğmayan bir verginin tabanı da söz konusu olamaz.

İkinci el araçlar: ÖTV, kural olarak ilk iktisapta bir kez alınan bir vergidir. Dolayısıyla düzenleme, ÖTV'si daha önce ödenmiş ikinci el araçların satışında yeniden bir ÖTV doğurmaz. İkinci el piyasasındaki dolaylı fiyat etkisi ise ekonomik bir sonuçtan doğmakla birlikte, vergisel bir yükümlülük barındırmamaktadır.

Asgari Maktu Vergi Tutarlarına İlişkin Cumhurbaşkanı'na Geniş Yetki

Kanunla ÖTV Kanununun 12'nci maddesine eklenen (ç) bendiyle, Cumhurbaşkanı'na 87.03 G.T.İ.P. numarasında yer alan taşıtlara ilişkin asgari maktu vergi tutarlarını;

- On katına kadar artırmada,
- Sıfıra kadar indirmede,
- Farklı matrah grupları meydana getirmek suretiyle farklılaştırmada,
- Motor gücü, motor silindir hacmi, çekiş sistemi, menzil, batarya kapasitesi, araç cinsi ve sınıfı, üst yapı gövde tanımı, emisyon türü ve değeri, istiap haddi ile yolcu ve yük taşıma kapasitesi itibarıyla farklı asgari maktu vergi tutarları belirleme yetkisi tanınmıştır.

HIZLI SORU – HIZLI CEVAP KÖŞESİ

Asgari maktu ÖTV nedir:

Asgari maktu ÖTV, bir araç için ödenecek Özel Tüketim Vergisi'nin inebileceği en düşük tutardır. Aracın vergisiz satış bedeli üzerinden oransal olarak hesaplanan ÖTV bu tutarın altında kalırsa, vergi doğrudan taban tutar üzerinden temin edilir. Yeni düzenlemeyle taban, binek otomobillerde 100.000 TL, motosikletlerin yer aldığı L sınıfı araçlarda 30.000 TL olarak belirlenmiştir.

100.000 TL'lik taban ÖTV bütün otomobilleri etkiler mi:

Hayır. Taban yalnızca oransal ÖTV'si 100.000 TL'nin altında kalan araçlarda devreye girer. Orta ve üst segment araçlarda oransal ÖTV zaten bu tutarın çok üzerinde olduğundan pratikte bir değişiklik olmaz. Düzenlemeden en çok etkilenecek grup, düşük ÖTV oranına tabi giriş seviyesi ve mikro elektrikli araçlardır.

Elektrikli araçlar bu düzenlemeden nasıl etkileniyor:

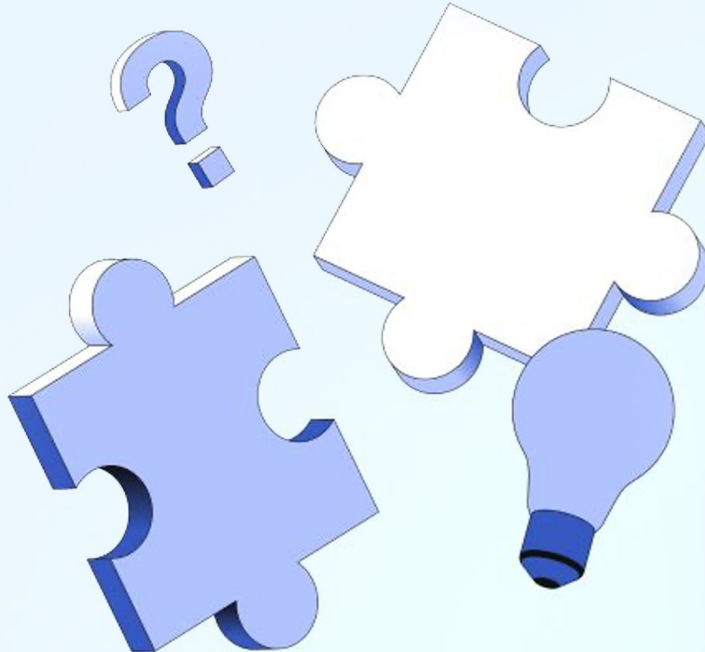
Elektrikli otomobillerde ÖTV oranı, motor gücü ve matraha göre nispeten düşük seviyelerden başladığı için taban vergi asıl burada önem kazanır. Motor gücü 4 kW'ın altındaki elektrikli motosiklet ve scooterlar kapsam dışında bırakılması ise bunun bir yansımasıdır.

Engelli ÖTV istisnası bu düzenlemeden etkilenir mi:

Hayır. Engelli araç ÖTV istisnası, ÖTV Kanunu'nun ayrı bir maddesinde (m.7/2) düzenlenen bir istisna hükmüdür. İstisna kapsamındaki edinimlerde VDO hiç doğmadığı için, asgari maktu vergi de söz konusu olmaz. Bu düzenleme istisna hükümlerini değiştirmemektedir.

İkinci el araç alırken taban ÖTV ödenir mi:

Hayır. ÖTV kural olarak ilk iktisapta bir kez alınan bir vergidir; ÖTV'si daha önce ödenmiş bir aracın ikinci el satışında yeniden ÖTV doğmaz. Düzenlemenin ikinci el fiyatlarına etkisi olsa dahi bu ekonomik bir sonuçtur, vergisel bir yükümlülüğü bulunmamakla birlikte vergisel bir sonuç da doğurmayacaktır.

**Yusuf İslam
Turbil**

531 SAYILI VUK GENEL TEBLİĞİNDE DEĞİŞİKLİK (594 NO'LU TEBLİĞ İLE NE GETİRİLDİ?) TEBLİĞİN GENEL ÇERÇEVESİ

31.07.2026 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 594) ile 531 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin 5'inci maddesinin beşinci fıkrası değiştirilmiştir. Yeni tebliğ **teminat tutarının indirimli veya artırımlı uygulanacağı durumları düzenlemekle birlikte**, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu kapsamında dağıtıcı, madeni yağ veya bayilik lisansı bulunanlar ile 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Kanunu kapsamında dağıtıcı veya sıvılaştırılmış petrol gazları otogaz bayilik lisansı bulunanlar teminat uygulaması kapsamındadır. Söz konusu tebliğ akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazları piyasalarında rekabet eşitliğinin sağlanması, kayıt dışı ekonomiyle mücadele edilmesi ve vergi güvenliğinin artırılması amacıyla getirilen teminat uygulamasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. Dikkat edilmesi gereken unsurlardan biri münhasıran ihrakiye bayiliği lisansı bulunanlar bu kapsamın dışında tutulmuştur.

UYUMLU MÜKELLEFLERDE İNDİRİMLİ TEMİNAT UYGULAMASI

Sahip olunan lisans sayısına bakılmaksızın faaliyetine devam eden;

- Akaryakıt dağıtıcı lisansı,
- Madeni yağ lisansı,
- Münhasıran ihrakiye bayiliği dışındaki bayilik lisansları,
- LPG dağıtıcı lisansı,
- LPG otogaz bayilik lisansına

Sahip olan mükelleflerinin teminatı, esas olarak önceki hesap dönemine ait gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinde bildirilen yıllık brüt satışlar toplamının yüzde 1'i üzerinden hesaplanarak, VUK mükerrer 257'nci maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendinde belirlenen azami teminat tutarını aşmamaktadır.

594 Sıra No.lu Tebliğ ile 531 Sıra No.lu Tebliğin 5'inci maddesinin beşinci fıkrası yeniden düzenlenmiş olmakla birlikte, vergiye uyumlu mükelleflere yönelik indirimli teminat uygulaması korunmuştur. Buna göre, teminatın verileceği yıl içinde verilmesi gereken ve bir önceki yıla ait gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi itibarıyla Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 121'inci maddesinde düzenlenen vergiye uyumlu mükellef indirimi şartlarını taşıyan mükellefler, genel esaslara göre hesaplanan teminatın **yalnızca beşte birini** vereceklerdir. Dolayısıyla vergiye uyumlu mükellefler bakımından teminat tutarı, normal koşullarda verilmesi gereken tutarın yüzde yirmisi olarak uygulanmaya devam edecektir.

İNCELEME RAPORU BULUNAN MÜKELLEFLERE BEŞ KAT TEMİNAT!

Yeni düzenlemeye göre, hakkında bu yönde vergi inceleme raporu düzenlenen mükelleflerin teminatı, vergi inceleme raporunun vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarih ile raporda yer alan hususların kesinleştiği tarih arasındaki süre boyunca beş kat olarak uygulanacaktır.

Hakkında sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleme ya da kullanma yönünden vergi inceleme raporu bulunan mükellefler artırımlı teminat uygulamasına tabi olacak.

Beş kat teminat uygulaması, vergi inceleme raporunun vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarihte başlayacak ve raporda yer alan hususların kesinleştiği tarihe kadar devam edecek.

Bu kapsamda;

- Sahte belge düzenleme,
- Sahte belge kullanma,
- Muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleme,
- Muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanma
- Yönlerinden düzenlenen vergi inceleme raporları beş kat teminat uygulamasına neden olabilecektir.

PEKİ YA TEMİNATI TAMAMLAMAK İÇİN VERİLEN SÜRE?

Vergi inceleme raporunun vergi dairesi kayıtlarına girmesinden sonra mükellefe yazılı bildirim yapılacaktır. Mükelleften, mevcut teminatını beş kat olarak uygulanması gereken tutara göre ikmal ederek tamamlaması istenecek, tamamlama süresi yazının tebliğinden itibaren 30 gün olacaktır. Bu sebeple 30 günlük süre rapor tarihinden veya raporun vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarihten değil, teminatın tamamlanmasını isteyen yazının mükellefe tebliğ edildiği tarihten başlayacaktır. Düzenleme ise, 594 Sıra No.lu Tebliğin yayımlandığı 31 Temmuz 2026 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

YENİ İŞE BAŞLAYANLARDA TEMİNAT DURUMUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMADI

594 Sıra No.lu Tebliğ, 531 Sıra No.lu Tebliğ'in yalnızca 5'inci maddesinin beşinci fıkrasını değiştirilmiştir. Yeni işe başlayan veya ilk defa teminat verilmesini gerektiren lisans alan mükelleflerin teminatını düzenleyen 5'inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde değişiklik yapılmadı, özel etiket ve işaret kullanma zorunluluğu bulunan ürünlerin imalatçı veya ithalatçılarına ilişkin 531 Sıra No.lu Tebliğ'in 6'ncı maddesi de 594 Sıra No.lu Tebliğ ile değiştirilmedi.

Bu sayede kapsam, makalede de bahsedildiği gibi faaliyetlerine öteden beri devam eden mükelleflerle sınırlı olarak kaldı.

GENEL DEĞERLENDİRME

Tebliğ ile getirilen temel yenilik, hakkında SMİYB(Sahte ve Muhteviyatı İtibarıyla Yanıltıcı Belge) düzenleme ya da kullanma yönünden vergi inceleme raporu bulunan mükelleflerin teminat yükümlülüğünün ağırlaştırılmasıdır. Bu kapsama dahil olan mükelleflerin;

- Haklarında düzenlenen vergi inceleme raporlarını,
- Raporların vergi dairesi kayıtlarına giriş tarihlerini,
- Vergi dairesi tarafından gönderilecek teminat tamamlama yazılarını,
- Yazının tebliğ tarihinden itibaren başlayacak 30 günlük süreyi,
- Mevcut teminatları ile beş kat olarak hesaplanacak teminat arasındaki farkı
- Yakından takip ederek süreci ilerletmeleri ve teminatı tamamlamaları gerekmektedir.

HIZLI SORU – HIZLI CEVAP KÖŞESİ

Uyumlu Mükellefle İçin Teminat Tutarı veya Oranı Nedir:

Gelir Vergisi Kanunu’nun mükerrer 121’inci maddesindeki şartları taşıyarak uyumlu mükellef vergi indiriminden yararlanma hakkı bulunanlar, hesaplanan teminatın beşte birini verecekti.

Beş Kat Teminat Hangi Durumda Uygulanacak:

Mükellef hakkında sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleme ya da kullanma yönünden vergi inceleme raporu düzenlenmesi durumunda uygulanacak.

Beş Kat Teminat Uygulamasının Süresi Nedir:

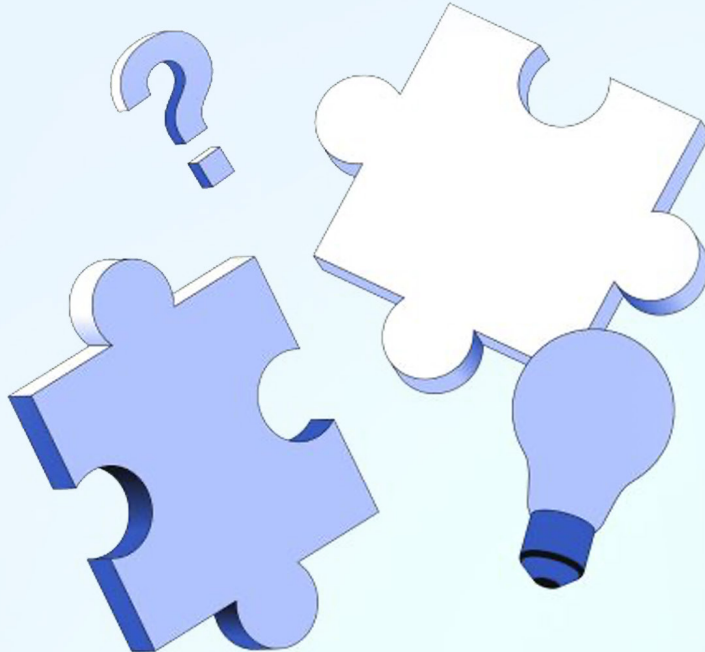
Vergi inceleme raporunun vergi dairesi kayıtlarına girdiği tarihten raporda yer alan hususların kesinleştiği tarihe kadar devam edecek.

Teminat Kaç Gün İçinde Tamamlanacak:

Vergi dairesinin teminatın tamamlanmasını isteyen yazısının tebliğinden itibaren 30 gün içinde tamamlanacak.

Sadece Sahte Belgenin Düzenlenmesi mi Raporun Kapsamında:

Hayır. SMİYB düzenleme ya da kullanma yönünden hazırlanan vergi inceleme raporları kapsamda bulunuyor. 30 Günlük Süre Rapor Tarihinde mi Başlıyor: Hayır. Süre, teminatın tamamlanmasını isteyen yazının mükellefe tebliğ edildiği tarihten başlıyor.

TEMAS

MONTHLY

DO YOUR BEST